

μικροφιλολογικά τετράδια 19

Νίκου Νικολαΐδη της Κύπρου

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΜΥΘΟΣ

Λευκωσία
2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Το χαίρε στον άνθρωπο (3)
Το τραγούδι της Εύας (4)
Η γυναίκα του Ιώβ και οι φίλοι του (5)
Ο δωδεκαετής Ιησούς (7)
Ο πειρασμός (9)
Όλεθρος (12)
Οι μυροφόρες γυναίκες (19)
Το ξανθό παλληκάρι (25)
Ο στιχουργός (32)
Les toilettes d'Ève (33)
Ο θρύλος των κρίνων (34)
Soror Oliveria veniam petit (35)
Μπαλάντα (36)
Παραμύθι (38)
Το παραμύθι της αχλαδιάς (40)
Η γαλάζια πέτρα (42)
Το χρέος (43)
Ναρκίσσευμα (46)
Εξυτηρέτησις (47)
Η καταδίκη των Ναζωραίων (49)

Η κριτική για τον Χρυσό μύθο (50)

Νίκου Νικολαΐδη του Κύπριου, Ο χρυσός μύθος
Επιμέλεια: Λευτέρης Παπαλεοντίου

Το σχέδιο στο εξώφυλλο και ο κολοφώνας στο οπισθόφυλλο αναπαράγονται από την πρώτη έκδοση, που κυκλοφόρησε αρχές Φεβρουαρίου του 1939. Επίσης θελήσαμε να κρατήσουμε τη διχρωμία και στοιχεία από τον σχεδιασμό της αρχικής έκδοσης, όπως τη φιλοτέχνησε ο συγγραφέας της. Η ορθογραφία έχει εκσυγχρονιστεί.

Ευχαριστούμε τους συναδέλφους Άννα Κατσιγιάννη και Βασίλη Βασιλειάδη για τη συνδρομή τους.

μικροφιλολογικά τετράδια 19

Παράρτημα περιοδικού μικροφιλολογικά (αρ. 38)

Διεθνής Βιβλιογραφικός Αριθμός Σειράς: ISSN 1986-2059

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΜΥΘΟΣ

Στην αδελφή μου
Ναυσικά Κωστή Παλαμά

«Είν' εν αρχή ο Λόγος» γέγραπται.
Εδώ προσκόπτω ήδη. Η λέξις «Λόγος»
δέον άλλως να ερμηνευθή (Γκαίτε).

ΤΟ ΧΑΙΡΕ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

ΜΟΥ πρέπει, με Λόγια Χρυσά, να χαιρετίσω το τρισμακαρισμένο ζευγάρι, που ο Βιβλικός Μύθος, με μια Δύσφημη Παράδοση, το βαραίνει.

«Έτσι σε ήθελα, Αδάμ! ... Τέτοια σε ήθελα, Εύα! Τιμή σας! ... Τιμή σας, γιατί: πριν ο «Χ ρ ό ν ο ς» γεράσει, κι ο «Τ ό π ο ς» πλατύνει, γυμνοί και χωρίς όπλα, τη στενή κι εύκολη τόσο Παράδεισο παρατήσατε, για να ριχτείτε στη Ζωή την Πλατιά και τη Δύσκολη... Τη Ζωή της Ελεύτερης Δράσης.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΕΥΑΣ

Ω! σύντροφε, ξύπνα! Το άστρο επρόβαλε. Η νύχτα αντιπέρασε, κι ο όρθρος προχωρεί.

Ξύπνα!... Το φορτίο του Κόσμου μάς είναι μοιρασμένο... Εγώ το σηκώνω – πολλή ώρα βυζαίνει με ο Άβελ – και συ ακόμα κοιμάσαι!

Σήκω... το ανθρωπάκι μας, ο Κάιν, θα ξυπνήσει σε λίγο, ζητώντας φαΐ. Σήκω και πάρε το ρόπαλο να πας στο κυνήγι. Ο πιστός συνοδός σου γαυγίζει κι ανυπόμονος σέρνει την πόρτα. Άκου...! ώς και το κερτομύτιχο πουλί έμαθε να τραγουδεί: ... «Ω! σύντροφε, ξύπνα... Ω! σύντροφε, ξύπνα... ο μικρούλης μας Κάιν θα ζητήσει φαΐ».

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΙΩΒ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ

«Μέχρις τίνος καρτερήσεις λέγων· ιδού, αναμενών χρόνον έτι μικρόν, προσδεχόμενος την ελπίδα της σωτηρίας μου».

ΕΣΥΜΒΟΥΛΕΨΕ την επανάσταση κι απομακρύθη.

Έσφιγγε τους γρόθους της, έσφιγγε τα δόντια της... τρεμοχτυπούσανε τα τραγανά της μύτης της, αγαναχτημένη με την παθητική υπομονή του συζύγου της, και συλλογιζόταν:

–... Ναι!... Α δεν είν' άλλο, ας σηκωθεί, τουλάχιστο, στην κοπριά του, δείχνοντας τ' ανάστημά του· και κρατώντας ψηλά τα χέρια, ας ανοιγοκλείσει τις παλάμες, ξεφτίζοντας τον αέρα... κι η βλαστήμια... να φύγει από το στόμα,

– το στόμα του, σα σφεντόνα, να ρίξει τη βλαστήμια – κι ας πάει να κρούσει την πόρτα του Κυρίου....

Οι τρεις φίλοι του Ιώβ – ο Ελιφάζ, ο βασιλέας των Θαιμενών, ο Βαλδάδ, ο τύραννος των Σαφχαίων, και ο Σωφάρ, ο βασιλέας των Μιναίων – είδανε τη γυναίκα του κι αναγνωρίζοντάς την, τήνε ρώτηξαν: πού μπορούσανε να συναντήσουν το φίλο τους.

Η αγαναχτημένη γυναίκα νόμισε πως της μιλήσανε οδοιπόροι – παλιοί ξένοι του Ιώβ – που περνώντας από την πόλη, ήρθανε να ξαναζητήσουν φιλοξενία στ' αρχοντικό του.

– Δεν έχει πια...

(τους απάντησε χολωμένη)

... ούτε τραπέζι...

... ούτε στρώμα...

... ούτε στέγη....

– Δέσποινα!... Δε ρωτήξαμε για το σπίτι και τα αγαθά του Ιώβ – είμαστε άρχοντες και τίποτ' από αυτά δεν έχουμε χρεία – ρωτήξαμε μονάχα για το «Δίκαιο άνθρωπο».

Α!... καταλαβαίνω!

(απάντησε πικρά),

... μα ...

... Δεν έχει πια ...

ούτε τη φιλία του Κυρίου, κι η μεσιτεία του δε θα σας ωφελήσει.

- Δεν έχουμε χρεία να προσευχηθεί για μας, γιατί παρακαλούμε κι ευχαριστούμε μονάχοι τον Κύριο.

- Είμαστε βασιλιάδες, υποταχτικοί του Κυρίου - κι ήρθαμε να παρασταθούμε στη θαυμάσιαν αγωνία του εξαιρετικού ανθρώπου, τι πολλά έχουμε να διδαχτούμε απ' αυτήν.

Ο ΔΩΔΕΚΑΕΤΗΣ ΙΗΣΟΥΣ

Το γλυκό παιδί της Γαλιλαίας, που ο «Τέκτων Ιωσήφ» κολακευόταν να λείει γιο του, ανέβη στα Ιεροσόλυμα, για να δώσει στους μισερούς τις αισθαντικότητες που τους μπόδιζε η μισεράδα τους να δοκιμάσουν.

Ακόμη δεν είχε μεστώσει μέσα του η πίστη που αργότερα θαυματοργούσε, μα το παιδί του Θεού ήτανε πολύ υπομονετικό, γιατί δεν είχε ακόμα μεστώσει μέσα του η βαριεστισιά, που στα τριάντα τρία του χρόνια τόσο πολύ τονε βιάζε ν' ανέβει στο σταυρό.

Σιμά στην πηγή του Σιλιάμ, μίλησε μ' έναν τυφλό – τυφλό από την κοιλιά της μάνας του – και του 'μαθε τί ήταν το γαλάζιο χρώμα... τί το άσπρο... τί το τριανταφυλλένιο... τί το μενεξεδί...

Σ' ένα μικρό φτωχόσπιτο, μίλησε μ' έναν δυστυχημένο – δυστυχημένο από την κοιλιά της μάνας του – και του 'μαθε τί είναι η λευκή χαρά..., ρόδινη χαρά..., και ψυχικό και σωματικό, λευκό και ρόδινο, αναγάλλιασμα...

Σ' ένα παλάτι, μίλησε μ' έναν ευτυχημένο – ευτυχημένο από την κοιλιά της μάνας του· μα δεν μπόρεσε να του μάθει τί είναι μαύρος πόνος..., γλομό μαράζι..., μπλάβος στεναγμός...

Το γλυκό παιδί της Γαλιλαίας δεν ήξερε ακόμα το θάνατο και δεν είχε σκαρφιστεί ακόμα τις φοβερές του παραβολές, που μ' αυτές, αργότερα, τρόμαζε τόσο πολύ τους πλούσιους.

Σ' αυτή την προσπάθεια, εξάντλησε την υπομονή του, κι όταν

αργότερα αναγκάστη να τον παρατήρει, το γλυκό παιδί – που ως τότε ήταν μονάχα ένας ερασιτέχνης του πόνου – έχυσε τα πρώτα του δάκρυα, γι' αυτή τη μισεράδα του ευτυχισμένου άρχοντα.

Στο Μεγάλο Ναό, μίλησε μ' έναν ιερέα – ιερό από την κοιλιά της λευτίσσας μάνας του – μα δεν μπόρεσε να του μάθει πως η «Αλήθεια» δεν είναι μονάχα η παρδαλή - φανταχτερή - αλαφριά που στέκεται απάνω απάνω, σαν το λάδι...

Το γλυκό παιδί του Θεού δεν ήξερε ακόμα τη Ζωή, για να συλλογιστεί την παρηγορητική «Παραβολή του σπόρου», και σ' αυτή την άγωνα προσπάθεια, πήρε τη βαριεστισιά που τονε βίαζε ν' ανέβει στο σταυρό.

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

Οι μέρες περνούσαν.

– Μέρρες μεγάλες και θερμές, όπου ο ήλιος φαινότανε σα να 'λιωνε μέσα σ' ένα χρυσό αιθέρα. –

Ό,τι είχε πάρει ο Άνθρωπος στο ταγάρι του, λιγότευε ολοένα.

Ό,τι είχε μέσα του, άξαινε, άξαινε και τράνευε ολοένα.

Ο Διάβολος παραφύλαγε.

– Έλπιζε να π ρ α γ μ α τ ο π ο ι ή σ ε ι μια καλή επιχείρηση, και γι' αυτό ήταν πολύ ευχαριστημένος. –

Έλεγε στο μυαλό του πως σε λίγο, που θα τέλευε το προσφάι - το φωμί - το νερό, ο Άνθρωπος θα πεινούσε - θα διφούσε, και τότες θα μπορούσε ν' αρχίσει το παζάρεμα...

Οι μέρες περνούσαν μεγάλες και θερμές.

Ό,τι είχε πάρει ο Άνθρωπος στο ταγάρι του, τέλεφε. Ό,τι είχε μέσα του, γιγάντεφε.

Ο Διάβολος

– που ήταν ένας απ' αυτούς τους φτωχούς διαβόλους που κοιτάνε στα ταγάρια, ενώ οι ψυχές μένουν πάντα κλειστές γι' αυτούς –

φανερώθη και πρόσφερε την π ρ α μ ά τ ε ι α του: «Προσφάι - φωμί - νερό...» και ζητούσε για πληρωμή: ... «Ένα ... σχεδόν τίποτα...»!

«Τί – –»;

Μα ο Διάβολος εξακολουθούσε να διαλαλεί «την π ρ α μ ά τ ε ι α» του – που την έδινε, καθώς έλεγε, για «ένα ... σχεδόν τίποτα»! – δίχως να ονοματίζει αυτό το «τ ί π ο τ α» που ζητούσε.

«Θέλεις να πεις...» είπε ο Άνθρωπος θυμωμένα, «θέλεις να πεις πως δίνεις προσφάι - φωμί και νερό, και παίρνεις Συνείδηση – –;!». Και πρόσθεσε οργισμένα: «Κι αυτό το λες: ένα τίποτα – –»!

Ο Διάβολος δεν τόλμησε να πει το «Ναι», και μονάχα μουρμούρισε: «... Δηλαδή, μου δίνεις μονάχα τη Σκιά σου... Σχεδόν ένα τίποτα! ... έναν ίσκιό..., μονάχα...».

«Θέλεις να πεις πως δίνεις προσφάι - ψωμί και νερό, και παίρνεις Αυτοσεβασμό – –»! είπε ο Άνθρωπος. Και πρόσθεσε περιφρονητικά: «Κι αυτό το λες: ένα τίποτα – –»!

Και πάλι ο Διάβολος δεν τόλμησε να πει το «Ναι», και μουρμούρισε: «... Παίρνω ... αν θέλεις, μονάχα το Σκέλεθρό σου...».

Ο Άνθρωπος άκουσε με τρόμο.

«Δηλαδή, θέλεις να πεις... θέλεις να πεις ότι...»!;

«Να σου δώσω προσφάι - ψωμί - νερό, και να με αναγνωρίσεις κληρονόμο ... στα κόκκαλά σου» ξεθαρρεύτη να πει ο Διάβολος.

«... Να μου παχαίνεις τις σάρκες με το προσφάι σου» είπε ο Άνθρωπος συλλογισμένα «και να πάρεις... Ω! δε θέλω να σκεφτώ για να το καταλάβω... Η σκέψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα μού φέρνει τρόμο...! Το αισθάνομαι μονάχα, και τούτο – ένα ολοζώντανο αίσθημα, μου φέρνει ντροπή – –»!

Τότες ο Διάβολος ανατράνισε τον Άνθρωπο θαρρετά και του είπε: «Σου δίνω καιρό να ... πεινάσεις... Ένας πεινασμένος καταντάει λύκος»! Και ο Άνθρωπος σήκωσε το ραβδί του κατ' επάνω του και του είπε: «Άμε, γκρεμίσου ... πειρασμέ»! Κι ένωσε μιαν ολόδροση ανακούφιση της δίψας του, μέσα στη λαύρα της αξεδίψαστης ερήμου που τον τύλιγε.

Οι μέρες περνούσαν μακρές και θερμές.

Η πείνα έδινε κακές συμβουλές.

Η ψυχή γιγάντεψε κι αντιστεκόταν στη γνώμη του στομαχιού.

Ο Άνθρωπος, ωστόσο, τέλεψε την άσκησή του. Γύρισε στην πολιτεία κι έσμιξε με τους μαθητές του. Όταν ένας απ' αυτούς – ο Πέτρος, να πούμε – τονε ρώτηξε: «Είσαι ικανοποιημένος από την άσκησή σου στην έρημο;» του απάντησε: «Ναι». Μα όταν ένας άλλος – πες ο Θωμάς – ρώτηξε τον Άνθρωπο: αν θα 'πρεπε να πάνε κι αυτοί, είπε: «Όχι»!

«Γιατί – –»!;

«Γιατί η έρημος, από δικού της, δεν έχει τίποτα να δώσει... Μονάχα ό,τι πάρει ο καθείς μέσα του, πηγαίνοντας, εκείνο τού μεγαλώνει... Και δεν είναι πάντα εύκολο να ξέρει κανείς αν της παίρνει το καλό ή το κακό... Έπειτα, πρέπει να είναι κανείς και σίγουρος για την αντοχή του στον «Πειρασμό της Πείνας». Ναι, σας λέω! Είναι κι εκεί δυνατός ο πειρασμός όσο κι εδώ στον κόσμο... Για να ζήσεις, η Ζωή σου ζητάει όλα όλα: τη Συνείδησή σου, τον Αυτοσεβασμό σου... ώς κι αυτά τα κόκκαλά σου...!

«Τα κόκκαλά μου – –»; ... ρώτηξε ένας – ο Ιούδας, να πούμε.

«Ναι, τα κόκκαλά σου...»! είπε ο Άνθρωπος με ανατριχίλα, και γυρίζοντας στον πιο νέο μαθητή, που 'ταν κι ο αγαπημένος του – στον Ιωάννη, να πούμε – συνέχισε: «Ναι...! η Ζωή σου ζητάει το Μνήμα σου!... Κατανόησε τη σημασία αυτής της απαίτησης, που τη βάζει πάντα, τόσο στην έρημο όσο και στον κόσμο, και θα νιώσεις τρόμο στην ψυχή, και στα κόκκαλά σου – –»!

ΟΛΕΘΡΟΣ

«Είναι μάνας ... κόρη!»
(του ελληνικού λαού)

«Είναι της μάνας της κόρη».
(O. Wilde)

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Η Σαλώμη δε μοιάζει με τη μητέρα της σε τίποτα.

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Η Ηρωδιάδα ποτέ δεν αγαπά, μα μισά· η κόρη της αγαπά, μα μισά κιόλας...

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Η Σαλώμη έχει δυο ψυχές, μα καμιά δε μοιάζει με την ψυχή της μητέρας της.

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Είναι και πεισματάρη! ... Είδες...!; Αρνήθη να χορέψει γύρω στη βασιλική τράπεζα... κι ωστόσο ό,τι της έταξε ο Ηρώδης δεν ήτανε αξιοκαταφρόνητο!...

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Για να ζυγίσει ο νους την αξία των ταξιμάτων, πρέπει να 'χει άγρυπνη ψυχή, κι η Σαλώμη απόψε είναι κοιμισμένη και στις δυο της ψυχές. Κι οι δυο ψυχές αποκοιμηθήκανε, προσπαθώντας ν' αποκοιμίσει η μια την άλλη...

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Ω! παρακολούθησα αυτό το φριχτό νανούρισμα...! «Πέσε κοιμήσου...» έλεγε η Αγάπη στο Μίσος... «Νάνι νάνι...», κι αποκοιμήθηκε η ψυχή που αγαπά νανουρίζοντας την ψυχή που μισά.

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Γι' αυτό δεν χόρεψε για να κερδίσει τον κήπο με τα κρίνα που αγαπά τόσο πολύ.

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Γι' αυτό δεν χόρεφε για να κερδίσει το θάνατο του Ιωχανάν, που μισά τόσο πολύ! Μα... σιγά! ... Νά την... κατεβαίνει...

(Κατεβαίνει. Σκύβει κι αφουκράζεται στη στέρνα που είναι φυλακισμένος ο οχτρός της... Τα μάτια της πετάνε σπίθες!)

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Θεέ του Αβραάμ! ... ξύπνησε η ψυχή που μισά! ...

(Σαλεύουνε τα χείλη της... Θα πούνε την απειλή! ... Σηκώνει το χέρι... τα δάχτυλα καμπυλώνονται νευρώδικα... Θα κάνουνε το σχήμα της απειλής...)

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Θεέ του Αβραάμ! ... σώσε τον αγαθόν Ισραηλίτη...

(Γυρνά το φοβερό βλέμμα. Αντικρίζει τον κήπο με τα κρίνα που αγαπά... Τα μάτια της γλυκαίνουν, τα χείλη σουρώνουν, και τα δάχτυλα μαζεύουν το φιλί και το στέλνουν, ανάερο, στα λευκά κρίνα, που χιονοφέγγουν στ' ορθρινό φως.)

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Κύριος ο Θεός μου! ... ξύπνησε η ψυχή που αγαπά....

(Προχωρεί με μακριές - αργές δρασκελιές. Τα βαριά - ανοιχτά βραχιόλια των ποδιών της δεν χτυπάν. - Έχουνε τέτοιο ρυθμό τ' αργά βήματά της, που να λύνονταν τα μεγάλα μαργαριτάρια που κρατάνε στους γοφούς τη ζώνη, θα κυλούσανε λοξά στα μηριά... και, χωρίς να σκοντάψουν στα γόνατα, θα τραβούσαν ολόισια να ζυγιαστούν στα γεφύρια των ποδιών. - Τα χέρια της απλώνουν, ίδια λαιμοί διφασμένων κύκνων. Τα βαριά βραχιόλια δεν χτυπάν. - Έχουνε τέτοιο ρυθμό οι κινήσεις της, που να ξεκολλούσανε τα ρουμπίνια των δαχτυλιδιών της, θα κυλούσανε

απάνω στις φιδωτές γαλάζιες φλέβες και θα ζυγιάζονταν στους ώμους.
Σταματάει...
Σκύβει...

Χωρίς να λυγίσει τα γόνατα και τις αγκώνες, τ' ακροδάχτυλα των ποδιών και των χεριών πατάνε τη γης. Οι αρμαθιές των πετραδιών της ζώνης κρέμονται κάθετες, αγγίζοντας τη γης. Το πρόσωπο χάνεται μέσα σ' ένα γιγαντένιο κρίνο.)

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Η Σαλώμη πήρε μιαν ωραιότατη στάση.

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Οι στάσεις της Σαλώμης είναι ωραίες όσο και οι κινήσεις της. Είναι καλή χορεύτρια, και κρατάει πάντα το ρυθμό της κίνησης, ακόμη και τις στιγμές που στέκεται.

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

... Κοίτα την! ... Δεν είναι σαν ένα τραπέζι;! Ω! να ζούσε η κόρη της Ηρωδιάδας τον καιρό του Μωυσή, και να τη θωρούσε έτσι! ... δίχως άλλο θα παράγγελνε να μαστορέψουν, με άσηπτο ξύλο, χρυσάφι καθαρό και τίμιους λίθους, μια τέτοια βάση, για να στηρίξει πάνω σ' αυτή την Κιβωτό του μαρτυρίου...

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

... Κοίτα την! ... Τώρα, το κορμί της τραντάζεται, σα να πλημμυρίζει μέσα του η κρινομουρουδιά!

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

... Σιγά! ... νά ο Ιωχανάν! ... προβάλλει στο φεγγίτη της φυλακής του...

(Προβάλλει. Βλέπει τη Σαλώμη, και τα μάτια του πετάνε αστραπές οργής. Κάποια λόγια τρέμουνε στα χείλη του.)

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Θεέ! κάνε να μη μιλήσει...

(Θωρεί τη Σαλώμη, που τώρα ορθώνεται αργά, σα να ξεσέρνει μαζί της την κρινομουρουδιά. Ξανασκύβει, και πάλι σηκώνεται, και μ' ορμή κινείται χορευτικά, σα μια μέλισσα μεθυσμένη από τα βαριά τα μύρα.)

Ο ΙΩΧΑΝΑΝ

Οχιάς γέννα...! ποιος σε δίδαξε ν' αγαπάς;

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Θεέ! κάνε να μη ακουστεί! ...

(Ακουσε. Αγρυπνά και στις δυο της ψυχές. Η μια ψυχή είναι γιομάτη κρίνους, και η άλλη φαρμακερόν οσκρό. Ορέγεται την εκδίκηση, μα ορέγεται και να παίζει με τους κρίνους, κι η Σαλώμη ξέρει πως, αν ορμήσει στην εκδίκηση, σα θυμωμένη μέλισσα μαζί με τον οσκρό, θα βγούνε και τα σπλάχνα της.)

(Σκύβει όλη αγάπη στους κρίνους. Καταλαβαίνει τη γης ξερή κάτω από τη χλόη, και συλλογιέται πως οι κρίνοι διψούνε. Πέφτει κι αυτοσχεδιάζει ένα χαμόσυρτο χορό. – Το χορό του νερού. – Τα πόδια και τα χέρια της, σα νερένιες φλέβες, και τα πέπλα φουσκώνουν σαν πλήμι-μυρα. Γλιστράει στη χλόη με φιδίσιους ελιγμούς. Ρέει στις αυλακιές, κυκλώνοντας κάθε κρίνο. – Οι κρίνοι όλοι λυγίζουνε, μα δε σπάει κανείς. – Τώρα, τινάσσεται ορθή. Γυρίζει - γυρίζει... και στυλώνει στ' ακροδάχτυλά της. – Τέλεια εικόνα ομορφοσκαλισμένου σιντριβανιού. – Τα επτά πέπλα, βαστηγμένα από τη ζώνη, σηκώνονται - φουσκώνουν και πέφτουν σαν κρουνοί. – Τέλος... λύνεται η ζώνη, τα πέπλα σκορπιούνται και μένει σα στερεμένο σιντριβάνι. – Μεθάει - πυρώνει, από την ίδια της τη γύμνια. Πετιέται σα σπίθα στους πέπλους της, και χορεύει το χορό της φωτιάς... Σαλεύει κάτω στα πέπλα της σα φωτιά, και ορθώνεται γυμνή, στριφογυρίζοντας σα φλόγα, που θεριεύει - τυλίγει και καταλεί ό,τι βρει μπροστά της.)

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Οφείλεις να την μποδίσεις... καταστρέφει τον κήπο! ... Είναι στη φύλαξή σου, και είσαι υπεύθυνος...

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Όχι! ... λίγο πριν ξημερώσει, με κάλεσε ο Ηρώδης, και της είπε μπροστά μου πως ο κήπος με τα κρίνα που αγαπά θα είναι δικός της, αν χορέψει το χορό των Εφτά πέπλων... Ας απολάψουμε, λοιπόν, το χορό του Πάθους... κι ύστερα, η Σαλώμη τον εξαγοράζει, χορεύοντας μπροστά στους καλεσμένους του το χορό των Εφτά πέπλων...

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Κοίτα πως καταλεί!

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Κοίτα πώς χορεύει! ... Τα πέπλα της: φωτιά και καπνός! ... Αυτή: σίφουνας που μανιάζει τη φωτιά, και φλόγα! ...

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Ω! ποτέ μου δεν είδα τον όλεθρο να προοδεύει τόσο όσο τώρα, π' απλώνει χορεύοντας!

(Ο χορός της φωτιάς παίρνει τέλος. Η Σαλώμη πέφτει, τυλίγεται στα πέπλα της, και σαλεύει σα φλόγα που δεν έχει πια με τί να θραφεί!)

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Αλίμονο! ... Ποτέ θέριστρο κι επιδρομή ακρίδας δεν έκαναν τόση καταστροφή σε άνθινες ζωές!

Ο ΙΩΧΑΝΑΝ

Αλίμονο! ... ποιος edίδαξε την οχιά ν' αγαπά!;

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Αλίμονο στη ζωή σου, αν σ' έχει ακούσει! ...

(Άκουσε! ... Αγρυπνά και στις δυο της ψυχές...! Η μια θρηνεί τους σκοτωμένους κρίνους, κι η άλλη λαχταρεί στην ιδέα της εκδίκησης.)

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Θεέ! ... Φύλαξε καν τον άνθρωπό σου...

(Χιμάει σα θυμωμένο φίδι, που σέρπει - κουλουριάζεται, γίνεται κόμπος και τινάσσεται στον οχτρό του. Χορεύει σα φίδι, στητό στην ουρά του, γύρω στον φεγγίτη που προβάλλει το πρόσωπο του οχτρού της, χλομό - ωραίο, σαν ολάνοιχτος κρίνος. Η ψυχή που αγαπά παύει το θρήνο για τους κρίνους που σκότωσε... Τρέμει σαν πεταλούδα ερωτευμένη με τον τελευταίο ανοιξιάτικο κρίνο, μα η ψυχή που μισεί δεν την αφήνει να χορέψει το χορό της πεταλούδας, κι η Σαλώμη χορεύει το χορό της θυμωμένης μέλισσας, φέρνοντας γύρα στο φεγγίτη, που προβάλλει το κρινένιο πρόσωπο του οχτρού της. - Στενεύει τους κύκλους, γυρίζει - γυρίζει, και στυλώνει στ' ακροδάχτυλα του ενού της ποδιού, ενώ το άλλο παίζει, σαν το κεντρί που είν' έτοιμο να τρυπήσει και να σταλάξει τον οσκρό. Τα πέπλα της, ανάερα, κάνουν το μελισσοβούισμα. - Όλη: μια μέλισσα γιομάτη κρινομουρουδιά και οσκρό!

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Οφείλεις να την μποδίσεις! ... Είναι στη φύλαξή σου, και θα 'σαι υπεύθυνος, αν τον βλάψει...

Ο ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ

Όχι! ... Λίγο πριν ξημερώσει, με κάλεσε ο Ηρώδης, και της είπε μπροστά μου πως ο άνθρωπος που τονε μισεί θα είναι δικός της, αν χορέψει το χορό των Εφτά πέπλων... Ας απολάψουμε, λοιπόν, το χορό του Πάθους... κι ύστερα η Σαλώμη τον εξαγοράζει, χορεύοντας μπροστά στους καλεσμένους του το χορό των Εφτά πέπλων.

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Κύριος ο Θεός μου! ... Ο Ηρώδης και οι καλεσμένοι του προβάλλουν στον εξώστη...

(Προβάλλουν μεθυσμένοι. Η Σαλώμη σταματά. Τυλίγεται με τα πέπλα της – σαλεύοντας καθώς ο μεταξοσκούληκας μέσα στ' αγανό του βομβύκι.)

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Κύριε! ... Κύριε! ... Η Σαλώμη θέρισε σύρριζα τα κρίνα....

Ο ΗΡΩΔΗΣ

Αν τα εξαγοράσει χορεύοντας το χορό των Εφτά πέπλων...

Η ΣΑΛΩΜΗ

Θέλω και τον τελευταίο χλομό κρίνο...

Ο ΗΡΩΔΗΣ

... Ας θεριστεί κι αυτός...

(Ο δήμιος αποκεφαλίζει τον Ιωχανά, και η Σαλώμη χορεύει γύρω στο σκοτωμένον οχτρό της το χορό τον Εφτά πέπλων, ανόρεχτα - νυσταγμένα - σαχλά!)

Ανάθεμα στις ψυχές σου, Σαλώμη.
Ανάθεμα στην αγάπη,
Ανάθεμα στο μίσος σου! ...

ΟΙ ΜΥΡΟΦΟΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ στην αυλή. – Στριμωγμένοι - σκυφτοί.
Σιωπή. – Δάκρυα βουβά.

(Τους είχε στείλει παραγγελία ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ να μη μιλάνε γι' αυτό το «γεγονός», μα μιλήσανε, μιλήσανε αφηφώντας και τα βλέμματα της άφωνης μορφής που τους έριχνε κάθε τόσο από το παράθυρο. Μιλήσανε - μιλήσανε, ώσπου μονάχοι τους είδανε πως δεν ήταν αυτοί για να μιλάνε γι' αυτό, και σωπάσανε - και σκύψανε το κεφάλι, στριμωγμένοι σαν τ' αρνιά στον πλατύ κάμπο.)

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ μπαίνουν στην αυλή, λυσίκομες - κλαμένες.
Σιωπή. – Δάκρυα βουβά.

(Δε μιλήσανε ακόμα τίποτα μεταξύ τους. Το «γεγονός» ήτανε ακόμη μέσα τους χυμένο, σα μια γλυκιά - λυπητερή μουσική· κι αν βρισκόντουσαν μονάχες, όταν αρχίσανε να μιλούν, θα βλέπανε γρήγορα πως αυτές δεν έπρεπε να μιλούν γι' αυτό. Θα κλείανε τα χείλη, θα σκύβανε το κεφάλι, και θ' αφουκραζόντουσαν το θαμπό τραγούδι της ψυχής τους.)

Μέσα σ' ένα λυγμό, βγήκανε κάτι λόγια, που δεν ακούστηκαν τί λέγανε.

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ
Σιωπή! ... Σιωπή! ...

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ
... Δε μιλάω... Ρωτάω... Και το ερώτημα το κάνω στον εαυτό μου: Πότε θα τη σηκώσουνε, λέω, πότε θα τήνε θάψουν; ...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ
Μονάχα οι γονέοι της το ξέρουν αυτό.

Σιωπή. – Δάκρυα βουβά.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Ναι... οι γονέοι της τη διαφεντεύουνε τώρα... Δηλαδή, οι γονέοι της διαφεντεύουνε το σώμα της.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ

... Ναι... η ψυχή της τους αντιστέκονταν πάντα. Κι όταν τους έλεγε περήφανα: «Αρνούμαι πατέρα και μητέρα. Ακολουθώ Οδηγό καλό σε δρόμο Λύτρωσης», κι όταν ταπεινωμένη, διωγμένη σκληρά από σας, ομολογούσε το πάθος της λέγοντας, σασιτισμένη, στίχους από το Ερωτικό Άσμα του Σολομών· κι όταν ντροπιασμένη, διωγμένη κι από τον ίδιο τον Διδάσκαλο, έκλαιε σιωπηλά...

ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ

Κι όταν με σφαλισμένα βλέφαρα, για να μη βλέπει φως, πάρεξ το φως του ονείρου της, σιγομιλούσε κι έλεγε: «Έλα σιμά μου... Αχ! έλα σιμά μου... δεν είμ' εγώ Αγγέλισσα, μ' άυλο σώμα... δες το κορμί μου... Εσύ που λες πως ξέρεις την ψυχή μου... Έλα να μάθεις τ' είναι το κορμί μου...».

ΜΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

... Και οι λυγμοί τραντάζαν το έφηβό της στήθος...

Η ΠΡΩΤΗ

Ήταν στιγμές γι' αυτήν πολύ ωραίες... όταν το χέρι Του άπλωνε κι άγγιζε τα μαλλιά της – καθώς βοσκός π' απλώνει και χαϊδεύει έν' αρνάκι...

Η ΔΕΥΤΕΡΗ

Δοκίμαζε χαρές, πικρές σαν την αλόη... Πόνους γλυκούς, κι ωραίες οδύνες...

ΜΙΑ ΑΛΛΗ

Ο πατέρας της είπε στον Διδάσκαλο άγρια: «Πώς άφησε ν' ανάψει το λυχνάρι του γυναίκειου είναι της μπροστά Σου, αφού ο νυμφίος της δεν είσαι;!» Κι ο Διδάσκαλος είπε στον πατέρα μια παραβολή.

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ

Κανείς δεν εννόησε κείνη την παραβολή.

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Η μητέρα της είπε στον Διδάσκαλο μαλακά: «Πώς Συ που, στην Κανάς το γάμο, νερό έδωσες στους μεθυσμένους, αντίς κρασί που απαιτούσαν, δεν μπόρεσες να σβήσεις και το Πάθος, ή να την ξεδιψάσεις με την Αγάπη, της διδασκαλίας Σου... το πηγαίο νερό – καθώς το λες – μονάχα;» Κι ο Διδάσκαλος είπε στη μητέρα μια παραβολή.

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

Κανείς δεν εννόησε κείνη την παραβολή.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Ο πατέρας της είπε στον Διδάσκαλο, παρακαλεστά: «Πώς δε σβήνεις, λοιπόν, το Πάθος της αγάπης, που την κάνει σαν το λυχνάρι της τρελής, να σπαταλιέται ... τόσο ανωφέλευτα, μέσα στους Ήλιους που Σε περιλάμπουν;» Κι ο Διδάσκαλος ρώτηξε τη γυναίκα: «Πιστεύεις πως μπορούσα να το κάνω;»

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

Κι η γυναίκα απάντησε αδίσταχτα: «Όχι, Κύριε!».

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΛΕΣ

Όχι, Κύριε! ... Όχι, Κύριε! ...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

Και είπε ο Διδάσκαλος τρίτη παραβολή, που κανένας πάλι δεν εννόησε.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Ούτ' εγώ!

ΜΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

... Ούτ' εγώ, ούτε κανείς... και θαρρώ πως και οι τρεις παραβολές είχανε μουσικό σκοπό μονάχα. Κι έτσι θενά 'ναι... γιατί ο πατέρας κι η μητέρα μερέψανε και μαλακά - μαλακά μιλήσαν...

Σιωπή. – Δάκρυα βουβά.

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ

... Ναι! ... Κι όταν της είπε ο Διδάσκαλος: «Πήγαινε πίσω μου, Σατανά, πειρασμός μού είσαι!» – και συ, Ιωάννη, ρώτηξες: «Αληθινά, Κύριε;

είναι σατανική ενέργεια στο Πάθος της;» έπαψε το κλάμμα και κάρφωσε απάνω του τα μάτια...

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ

... Εγώ δεν ρώτηξα... Είπα μονάχα: το π' άκουσα κοντά μου να μουρμουρίζει κι η Μαρία.

Η ΜΑΡΙΑ

... Εγώ... δεν έβγαλ' απ' τα χείλη μου αυτό το ρώτημα...

ΑΛΛΗ ΜΑΡΙΑ

Ούτ' εγώ...

ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ

Ούτ' εγώ...

Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΡΙΑ

Πώς μπορείς να λες πως άκουσες εκείνο που καμιά μας δεν είχε προφέρει; ... καλέ μου Ιωάννη!

ΜΙΑ ΑΛΛΗ

... Κι έδωκες, συ, φωνή στη βουβή και τη στείραν απορία της ψυχής μας... Ιωάννη! ...

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ

Χωράφια οργωμένα, που φυτρώνουν απορίες, η ψυχή σας κι η ψυχή μου...

Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΡΙΑ

Χωράφια οργωμένα, που φυτρώνουν παπαρούνες, η ψυχή μας κι η ψυχή σου...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

... Κάρφωσε, είπα, τα μάτια της σ' Εκείνον, και ξαστερόνανε σιγά - σιγά, γιατί χαιρόταν. - Χαιρότανε η δύστυχη γυναίκα! - βλέποντας πως δεν απαντούσε, κι ήτανε ριγμένος σε μεγάλη αμηχανία.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Δύστυχη γυναίκα...!; γιατί την είπες: «Δύστυχη γυναίκα»;!...

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Αμηχανία...!; Γιατί είπες πως ο Διδάσκαλος ήταν ριγμένος σε μεγάλη αμηχανία;!...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

Ε! ... Καλά! ... Σιωπή! ... Δεν είναι δα πρώτη φορά που βρέθηκε σε τέτοια θέση...

ΜΑΘΗΤΗΣ

Ω! ... Ω! ...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

Δηλαδή... καθώς τότες που ρωτήθη για τον φόρο που θα 'πρεπε να δώσουνε στον Καίσαρα... Καθώς τότες... που ρωτήθη για την πόρνη, κι έγραψε την απάντηση στην άμμο! ...

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Καλά... μα γιατί την είπες: «Δύστυχη γυναίκα»; ...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

Μα τάχα δεν τη σκότωσε το Πάθος;! ...

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ

Ή τάχα... δεν έχασε τη ζωή της, που θα μπορούσε να δουλέψει, καλύτερα, στις παραγγελίες του Κυρίου! ...

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

... Ω! ... Ω! ... Σιωπή! Εσείς έτσι εχτιμάτε τη θυσία! ... Έτσι μιλήσατε και για το μύρο που ασώτεψε, αλείφοντας το ακριβό Του σώμα... Έτσι κλάψατε, σεις, και το αλαβαστρένιο βάζο, που το 'σπασε στ' ανέγγιχτά του πόδια, σαν είδε πως δεν είχε ούτε σταλαγματιά πια και για εκείνα! ... Μα ... θυμηθείτε, λοιπόν, τί σας είπε ο Διδάσκαλός μας: «Αφήστε τη Μυροφόρα Γυναίκα, τι πολλή ευχαρίστηση μου 'δωκε το φέρσιμό της, και παντού, όπου στον κόσμο κηρυχτούνε τα καθέκαστά μου, ας μη λησμονηθεί, μα να διαλαληθεί και τούτο, για να 'ναι το καλό μνημόσυνό της...».

ΜΙΑ ΑΛΛΗ

Κι εγώ μύρο μαζεύω στο λαγήνι... Μύρο μαζεύω όπου το βρω, σταλαγματιά - σταλαγματιά, για Κείνον!

ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ

Εγώ σ' ένα κουτί φυλάω πολύτιμο - ευωδερρό λιβάνι...

ΜΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

Εγώ... στον κήπο μου φυτεύω ρόδα - ρόδα πολύφυλλα... ρόδα ευωδερρά - όλο άλικά ρόδα...

ΜΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

Α! ... Εγώ γιατί θα συχνόλουζα, θα συχνοχτένιζα τα ολόξανθα μαλλιά μου, και θα το χαιρόμουνά τόσο που μακραίνουνε κι αστράφτουν σα χρυσάφι, αν δεν απάντεχα μια στιγμή που θα τα χρειαστεί μαξιλάρι του κεφαλιού του ή σφουγγιστήρι των ποδιών Του!; ...

ΤΟ ΞΑΝΘΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ στην πιο αφηγή βίγλα του παλατιού. – Ο ΡΗΓΑΣ με τη ΡΗΓΙΣΣΑ και τους ΠΑΛΑΤΙΑΝΟΥΣ, τα πλήθη των ΑΡΧΟΝΤΩΝ και λίγο ΛΑΟ, στην πλατεία. (Εκεί κι ο ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ κι ο ΑΡΧΙΠΠΟΚΟΜΟΣ και δυο ΠΟΡΝΕΣ.) – Η ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ με τις βάγιες της και τις συντρόφισσές της πίσω από ένα καφασωτό παράθυρο του παλατιού. – ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΕΣ στις πόρτες και τα παράθυρα. – Ο ΛΑΟΣ – άντρες, γυναίκες και παιδιά – μαζεμένοι στην πόρτα του κάστρου, με τις στάμνες και τα λαγήνια στο χέρι. – Άλλοι, στα σπίτια, ξεσκονίζουν - ξαραχνίζουν τα πιθάκια, άλλοι ξεπαραχώνουν - ξελακκώνουν τις στέρνες, κι άλλοι σκάβουν τα μολωμένα αυλάκια. – Τα ΣΚΥΛΙΑ τριγυρνάνε, οσμίζονται και ρυάζονται.

(Μονάχα ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ πρέπει να θωρεί και να λέει στους κάτωθε· κι αυτοί – σύμφωνα με την τάξη – ν' απαντέχουν σιωπηλοί το «γ ε γ ο ν ό ς»· μ' αυτοί μιλούσανε - μιλούσανε και μόλις κάνανε λίγη σιωπή για να πάρουνε οι ΠΡΩΤΟΙ το λόγο, που 'λεγε κάθε τόσο ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ. Οι ΠΡΩΤΟΙ φουσκώνανε το λόγο, για να χωρέσει την ονειροπόλησή τους, και τονε δίνανε στους ΔΕΥΤΕΡΟΥΣ· κι έτσι, οι φωνές υψώνονταν, κι ο λόγος, μεγαλοποιημένος, περνούσε από στόμα σε στόμα κι έφτανε στο ΛΑΟ τερατώδικος.)

Επιφωνήματα. – Σιωπηλή ονειροπόληση. – Φλύαρη ονειροπόληση, και πάλι σιωπή, για ν' ακουστεί ο λόγος του ΒΙΓΛΑΤΟΡΑ.

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ

Σιωπή! σιωπή! ...

Ο ΛΑΟΣ

Σ-σ-σ-ς! ...

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Μίλησε;! ... μίλησε;! ... Και τί είπε;! ...

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥΣ

Μίλησε;! ...

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ

Να κάνουν σιωπή για ν' ακουστεί...

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥΣ

Σιωπή!

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ

Σ-σ-σ-ς. Ο Βιγλάτορας μιλεί! ...

Συγκίνηση. – Σιωπή.

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ

... Ιδού! ... το άτι τέντωσε τ' αφτιά του! ... Ιδού! ... ανοίγει τα ρουθού-
νια! ... και ... το παλληκάρι... Ω! ...

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ

Τίς! ... τίς! ... Πρόβαλε ο Δράκοντας!;

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Του ρίχτηκε ο Δράκοντας! ...

Ο ΛΑΟΣ

Ο Δράκοντας! ... Το πάλεμα με το Δράκοντα! ...

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ

Σ-σ-σ-ς! ...

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Σιωπή! ... Σιωπή! ...

Σιωπή. – Αναμονή. – Συγκίνηση.

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ

Λοιπόν! ... Λοιπόν! ...

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ

Τ' άλογο σκιάχτη! ... Πισωδρομάει... Φέρνει γύρους... Φρουμάσσει!
... Το χαλινάρι τού ματώνει τα ούλη... Φέρνει γύρους... Σκόνη! ... Ιδού,
σηκώνεται στα πισινά του! ... Σκόνη... σκόνη... τόση, που δε βλέπω! ...
Τ' είναι σύγγεφο η σκόνη, ένα γύρο από την πάλη.

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Τί λέει;! τί λέει;! ...

Ο ΛΑΟΣ

Πέστε μας τί λέει! ...

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ

Σιωπή...! ν' ακούσουμε τί λέει...

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ

Σκόνη! ... Σκόνη σα σύγνεφο τούς ζώνει...

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ

Σύγνεφα σκόνη, τους σκεπάζουν...

Ο ΛΑΟΣ

Πέστε μας! ... πέστε μας! ...

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Σύγνεφα σκεπάζουνε την πάλη! ...

Ο ΛΑΟΣ

Ω! ... Ω! ... Θάμα! ... Θάμα! ... Σύγνεφα τούς ζώνουν! ... Σύγνεφα σκεπάζουνε την πάλη...

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ

Σιωπή! ... Λαέ! ... Σιωπή... Λοιπόν;! ... Λοιπόν; ... Πες μας, Βιγλάτορα! ...

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ

Δε βλέπω τίποτα!

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ

Δε βλέπει τίποτα!

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΙ

Δε βλέπει τίποτα, γιατί το θάμπος...

Ο ΛΑΟΣ

Θάμα! ... Θάμπος! ... Θάμπος!

Επιφωνήματα. – Σιωπή. – Αναμονή. – Ονειροπόληση. – Φλυαρία.

Είπαν - είπαν οι ΠΡΩΤΟΙ και οι ΔΕΥΤΕΡΟΙ στην εξέδρα. Φλυαρήσανε - φλυαρήσανε οι ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΕΣ στις πόρτες και τα παράθυρα. Η ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ ονειροπολεί - ονειροπολεί πίσω από τα καφάσια. Τα ΣΚΥΛΙΑ τριγυρνάνε, οσμίζονται και ρυάζονται. Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ: τίποτα - τίποτα δε βλέπει, γιατί σύγνεφα - σύγνεφα σκόνη κρύβουνε την πάλη. Αναμονή... μακριά αναμονή:

Πώς θα γυρίσει η ώρα αυτής της αναμονής;

Η έγνοια γαυγίζει σα σκύλα, ζητώντας να δει ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ και να μιλήσει, μα ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ δε βλέπει πάρεξ τα σύγνεφα - σύγνεφα, τον κορνιαχτό που σήκωσε το πισωδρόμισμα του ξαφνισμένου αλόγου, και το σύρσιμο του Θεριού.

(Πραγματικά, το πάλεμα έχει αρχίσει..)

Αναμονή... Πώς θα γιομίσει η ώρα της μακριάς αναμονής;

Ονειροπόληση. (Η έγνοια αποκοιμήθη και σα σκύλα γρούζει στον ύπνο της.)

Φλυαρία. Η ΡΗΓΙΣΣΑ, για δεύτερη φορά, διηγήθηκε τί τσιριμόνιες είχε κάνει το ΞΑΝΘΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ στη ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ· και ρώτηξε με ύφος τους ΣΥΜΒΟΥΛΑΤΟΡΕΣ αν σ' Ανατολή και Δύση ήταν κανένα ρηγόπουλο που τα συμφέροντα του κράτους έκαναν να προτιμηθεί... Και πριν αποσώσει το λόγο, οι ΣΥΜΒΟΥΛΑΤΟΡΕΣ είπαν: «Όχι...». Είπε: «Αν είναι σαν κορίτσι στη θωριά του, είναι αντρειωμένος στην καρδιά του». Και ρώτηξε, με ύφος, τους ΣΥΜΒΟΥΛΑΤΟΡΕΣ αν έχουνε αντίρρηση... Είπανε: «Όχι», κι ένας, μάλιστα, είπε: πως είναι ανάγκη καινούργιο - γερό αίμα να περάσει στις φλέβες της νέας γενιάς, γιατί το αίμα των Βερουτιανών νερούλιασε... (Σ' αυτό ο ΑΡΧΙΠΠΟΚΟΜΟΣ είπε πως και το άσπρο του άτι ήτανε καλής ράτσας, και τούτο θα μπορούσε να καλυτερέψει τους βασιλικούς στάβλους.) Οι ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΕΣ, στις πόρτες και τα παραθύρια, καλοτυχίζανε τη ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ. Οι ΠΟΡΝΕΣ λέγανε μεταξύ τους την ελπίδα τους: πως τη νυχτιά τους θα την έχουνε κι αυτές με το ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ, πριν παντρευτεί ή λίγο αργότερα, και λιγουρεύονταν. Κι η ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ έλεγε στις ΒΑΠΕΣ και τις ΣΥΝΤΡΟΦΙΣΣΕΣ, θαρρετά, καθώς άνθρωπος που ήτανε να

φύγει και ξανάρχεται στη ζωή, πως θέλει παιδιά - θέλει παιδιά... Κι ο ΡΗΓΑΣ συλλογιζόταν την κούρασή του... «Αχ! τί βάρος που ήταν πια, για το ασπρόμαλλο κεφάλι του, το στέμμα! Και συλλογιζόταν... «Αχ!» και συλλογιζόταν, ενώ μάζευε μια - μια τις τρίχες που μαδούσαν από την παλιά του γούνα. Τις φυσούσε, και πηγαίνανε και κάθονταν στους ΣΥΜΒΟΥΛΑΤΟΡΕΣ, σα βασιλικές ευθύνες. Κι εκείνοι, πάλι, τις μαζεύανε, τις φυσούσαν, κι επηγαίνανε στους ΠΡΩΤΟΥΣ, κι αυτοί τις φυσούσανε κι επήγαιναν στους ΔΕΥΤΕΡΟΥΣ. Κι αυτοί, πάλι, τις φυσούσανε και πηγαίναν για να καθίσουν στο ιδρωμένο, το σκυμμένο σβέρο του ΛΑΟΥ. Ο ΛΑΟΣ, με τα λαγήνια στο χέρι, συλλογιζόνταν το νερό που θα τους ξεδιψούσε. Τα ΣΚΥΛΙΑ αγκομαχούσαν με τη γλώσσα έξω. Κι ο ΑΓΙΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ συλλογιζόταν: πως μέσα στην ερημιά της Παραδείσου, ανάμεσα στη «χορείαν» των ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ, ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΟΣΙΩΝ, δεν υπήρχαν αρκετοί ΑΓΙΟΙ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΙ, και συλλογιζόταν - συλλογιζόταν πως θα του βολούσε να πάρει απ' τα διψασμένα χείλη της Ζωής το ΞΑΝΘΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ, για να στολίσει μ' αυτόνα την Παράδεισο. Τέλος, βρήκε. Πώς! Ποιος κυβερνά τα σύγνεφα; Ποιος τα μαζεύει; Ποιος τ' απλώνει; Ποιος τα έστειλε γύρω στην πάλη; Και ... το θάμπος;! ... Το θάμπος;! ... Οι ΑΡΧΟΝΤΕΣ, κι αν δεν το πιστέψουν, θα προσποιηθούνε πως το πιστεύουν. Ο ΛΑΟΣ; ... Ω! ... ό,τι θέλεις το πιστεύει... Ποιος παλαιστής τη στιγμή της πάλης δε βιάθει ένα θερμό κρουνό δύναμης μέσα του; Το ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ θα τον πιστέψει. Ποιος παλαιστής, λίγο ύστερα απ' τη νίκη, μπορεί να βρει μέσα του το κεφαλάρι αυτού του θερμού κρουνού;

Η ΡΗΓΙΣΣΑ κάνει να διηγηθεί για τρίτη φορά τις «τσιριμόνιες» που 'κανε το ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ στη ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ, μα η σκύλα η Έγνοια ξυπνά και γαυγίζει.

Ο ΛΑΟΣ

Βιγλάτορα! ... Βιγλάτορα! ...

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ

Βιγλάτορα! ... Λαέ, σιωπή! ... Βιγλάτορα...

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ

Τίποτα! ... τίποτα δε βλέπω...

Ο ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Το που δε βλέπουνε τα μάτια του Βιγλάτορα, το βλέπει ο Μοναχός, εγώ, στην Αποκάλυψη...

ΟΛΟΙ

Πες μας! ... πες μας! ...

Ο ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Σιωπή, λαέ! ... Σιωπή, άρχοντες! ... Ιδού ... ο Θεός μου, με καλεί στον τόπο της πάλης, «προς μαρτυρίαν...».

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ φεύγει απ' την πλατεία. Βγαίνει απ' το κάστρο (ο κορνιαχτός της διψασμένης γης δείχνει τον τόπο της πάλης). Σιμώνει με καβουρίσια περπατησιά, κι ασφαρίζεται στην κουφάλα ενός βράχου. Καρτερά... (ο κορνιαχτός θα δείξει το τέλος της πάλης)... Κι αν το θεριό νικήσει... (το βογκητό του ανθρώπου θεν' αντηχήσει)... φεύγει και διηγάται στην πλατεία πως ο Δαίμονας νίκησε τον Άνθρωπο· και αν το ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ νικήσει (το μουγκρητό του ΘΕΡΙΟΥ θεν' αντηχήσει)... πετιέται στο βράχο, κι απ' εκεί ορθός, μ' ανεμιστά ράσα, φωνάζει: πως ο Θεός «πάταξε τον Διάβολον...».

Εδώ πέρα, πολεμάει η Αντρειοσύνη του Ανθρώπου με τη Δύναμη του Χτήνου... (και το άτι, τρομαγμένο, ήθελε να πισωδρομήσει). Ήθελε τον καβαλλάρη να γκρεμίσει· μα το χαλινάρι και τα σπιρούνια το φέρανε σε τάξη, κι ενεργάει σα να 'χει και τούτο φρένα. Η Αντρειοσύνη (σαν τα κύματα του Ευφράτη) φούσκωνε μες στην καρδιά του. Το κοντάρι... (πώς κι αυτό δε βοηθούσε! ... Άψυχο όπλο, κι έλεες πως αντιδρούσε, γλιστρώντας στο λεπιδιοσκεπασμένο χτήνος· μα τέλος, υποτάχτηκε στο μπράτσο)... του καρφώνεται στο στόμα... και ρίχνει ούρλιασμα, ξερνώντας το μαύρο του αίμα.

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ τινάζεται ορθός στο βράχο. Ανεμίζουνε τα ράσα του, και αρχίζει να φωνάζει: «Ο Θεός μου! ... Ο Θεός μου! ...». Λέει: πως πολλώρα εκεί, παραστεκούμενος στην πάλη, ήτανε κι ο «κατεχάρης» πως η δόξα ανήκει στο Θεό του! στο Θεό του! ... Είδε, λέει: την «ε υ λ ο -

γίαν οφθαλμοφανή», θερμόν κρουνόν, «άνωθεν κατερχομένην».

Ποιος παλαιστής, λίγο ύστερα απ' τη νίκη, μπορεί να βρει μέσα του το κεφαλάρι του θερμού κρουνού, που τονε δυνάμωνε στην πάλη; Έτσι, το ΞΑΝΘΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ αποθαύμασε τη νίκη του, που (καθώς φώναζε ο ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ): «εθαυμαστώθη υπέρ δύναμιν ανθρώπου».

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ, στην πιο αφηγή βίγλα του παλατιού, αποκοιμήθη. Ο ΡΗΓΙΑΣ και η ΡΗΓΙΣΣΑ, οι ΠΑΛΑΤΙΑΝΟΙ, οι ΑΡΧΟΝΤΕΣ νυστάζουνε στην πλατεία. Οι ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΕΣ κλείνουν τις πόρτες και τα παράθυρα. Η ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ φεύγει απ' τα καφάσια· κλείνεται στην κάμαρά της, κι άφωνοι λυγμοί τής αναταράζουνε το στήθος. Οι ΠΟΡΝΕΣ φωνάξανε από 'να ΑΡΧΟΝΤΟΠΟΥΛΟ και μπήκανε στα σπίτια τους. Ο ΛΑΟΣ διψάει. Το ΞΑΝΘΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ ακούει το δικό του θρύλο και το «συναξάρι» του από τον ΚΑΛΟΓΕΡΟ, κι ενώ στο βάρος του βουλιάζει η μάνα του η γης, που τον διψάει, φαντάζεται πως τον σηκώνει διαμάσκαλα ο ουρανός. Τα ΣΚΥΛΙΑ οσμίζονται μακριάθε το αίμα του ΘΕΡΙΟΥ. Ρυάζουνται, γαυγίζουν, κι ακράτητα χιμάνε όξω από το κάστρο. Γλείφουνε το αίμα του θεριού. Χορταίνουνε... ξεδιψάνε. Ο ΛΑΟΣ προσμένει (δίχως ένστιχτο προσμένει).

Ο ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ

«Τίς παίζει κρείττον,
ο Ευριπίδης ή ο Πισίδης;»
(Βυζαντινό ερώτημα)

ΣΑ στιχουργώ, και κυνηγώ κατάκοπος το μέτρο και τη ρίμα, φέρνω συχνά στο νου μου το φτωχό παλιάτσο, που γένηκε καλόγερος· και τον θωρώ: ευλαβητικά μπροστά στην Παναγία, να κάνει τα δύσκολα κυβίσματα με περισσή φροντίδα, αφού δεν ξέρει πώς αλλιώς να τη δουλέψει, αφού δεν ξέρει πώς αλλιώς να τη δοξάσει.

Και τον θωρώ - και τον θωρώ να κάνει τούμπες, να κάνει κουλουμουντριά και λογής λογιών τακλάδες, και μες στις κουτρουβάλες του να πέφτει να ματώνει.

Μα νά! ... η θλιμμένη Παναγιά χαμογελάει ... και κατεβαίνει απ' το θρονί, και του σφογγίζει τον ιδρώτα από το μέτωπο με την ποδιά της! Νεύει και στα ξαφτέρουγα, που παραστέκουν, τον κουρασμένο Μοναχό να τον ριπίζουν με τις χρυσές φτερούγες τους, και ανεβαίνει στο θρονί και τον χειροκροτάει:

– Μπράβο, ευλαβή μου Μοναχέ! ... Μπισ! ... Μπισ! πολύ μ' ευφραίνεις.

Και ξαναρχίζει ο Μοναχός να κάνει τούμπες, να κάνει κουλουμουντριά, ο φτωχός παλιάτσος, και μες στις κουτρουβάλες του να πέφτει να ματώνει. Τότες δουλεύω κι εγώ ξανά το στίχο, κυνηγητής ακούραστος του μέτρου και της ρίμας.

– Απόλλων! ... χαμογέλα μου και σκούπισέ μου τον ιδρώτα, και στείλε μου και τις Μούσες σου να με ριπίσουν με μια πνοή του Παρνασσού... Είμαι άξιος λατρευτής σου· ρίχνω τις λέξεις στο χαρτί με μέτρο και με ρίμα... δέξου τη φόρμα, Απόλλωνα! σ' αυτή θα σε τιμήσω...

Ο Απόλλων ξεκαρδίζεται, και χαχανούν οι Μούσες!

– Όξου! ... Παλιάτσο! που κρατάς το λόγο με μανούβρες! Δεν είναι γλυκολέιμονα, δεν είναι τόπια οι λέξεις, που τα πετούνε και τ' αρπούν στο τσίρκο οι παλιάτσοι με το ρυθμό του τύμπανου, και χάσκουν οι Βυζαντινοί!! ...

LES TOILETTES D'ÈVE

ΠΡΙ δει ο Αδάμ τη γυμνότητα της Εύας, δεν είχε μαραθεί ακόμη το λούλουδο στον επίγειο παράδεισο. Γι' αυτό, το πράσινο φόρεμα που της φόρεσε, την έκανε να χαμογελάσει μέσα στη ντροπή της.

Όταν σε λίγο είδε τα φύλλα μαραμένα, ένιωσε την πρώτη - πρώτη πίκρα.

Το χαμόγελο ξανάρθε, με το νέο, τριανταφυλλί φόρεμα που της έφερε· μα γρήγορα, εδάκρυσε πάνω στα μαραμένα τριαντάφυλλα. – Ήταν το πρώτο πρώτο δάκρυ της γυναίκας.

Γλήγορα ξαστέρωσε η ματιά της, μέσα στο νέο κίτρινο, και πριν τα χρυσάνθεμα κρεμαστούνε μαραμένα, είδε τον άντρα της να ψάχνει για μενεξέδες, και χαμογέλασε το πιο ευτυχισμένο της χαμόγελο, στη σκέψη: πως τα πράματα δε θα 'ναι πια αιώνια.

Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΩΝ ΚΡΙΝΩΝ

*Lilia candida
animi nivei
corpus illibata.*

Σ' ένα γυναικείο μοναστήρι, μια φορά, γίνανε τόσο πονηρά πράματα, που η Παναγία Παρθένα καταράστηκε τη ζωή: «να μην τη στολίσουν πια οι άσπροι κρίνοι...».

Έτσι η κατάρα έκανε τα κρίνα να μην ανθούνε, ώς τη μέρα που σ' ένα πορνείο γίνανε τόσο αγνά πράματα, που η Παναγία Παρθένα, θέλοντας να γιορτάσει η γη, έλυσε την κατάρα, και τ' άσπρα κρίνα ξαναδώσανε κι ανθίσαν...

SOROR OLIVERIA VENIAM PETIT

O Sainte Vierge et Mère de Dieu, recevez de moy, vostre humble chrestienne, soeur Euphrosine, qui ayt quisté le monde et mon nom, ces lis lesquels n'ont oneques euz taschez ne jamais n'auront. Recevez de vostre humble christienne.
(D'une note marginale d'une vieux missel)

Η Αδελφή Ολιβέρια, μια μέρα γιορτάσιμη, φέρνει σε διάφανο - καθαρίο ανθογυάλι, ένα ολόδροσο - ζωντανό κρίνο, και με κινήσεις τελετουργικές τ' απιθώνει ανάμεσα στ' ασημένια δικηροτρύχηρα του αλτάρε, πλάι στ' άσπρα - κάτασπρα, φτιαγμένα από κερι, πεντάφυλλα - φεύτικα κρίνα.

Λυγά το γόνα, ευλαβητικά πλέκει τα χέρια, και με κατάνυξη βαθιά, και θολή σκέψη, λέει:

«Παναγία Παρθένα, Μητέρα του Θεού, Κυρά των άστρων και των κρίνων, δέξου αυτό που σου 'φερα, ομοίωμα του άλλου, του Ν ο η τ ο υ, που σου 'ταξα, κι η οδηγήτρα η χάρη σου μου βοηθάει και συντηρώ, αμόλευτο άσπρο κρίνο».

«Άς σου είναι καλοπρόσδεχτο, Πανάμωμη βασίλισσα των Αγγέλων, Κυρά των άσπρων κρίνων. Μπουμπούκι μόνο κι άσκαστο, ακόμη πριν ξανοίξει, το σκέπασα κάτω απ' την προστατευτική λευκή καλύπτρα».

«Ανθών αγάπες, μυστικές, δε γνώρισε. Πόθου αέρι δεν το λύγισε, κι ούτε ανεμοφυλλίστη και τα όνειρά του ήταν λευκά, κάτω από τον λευκό πέπλο... Καταδέξου το, Παναγία Παρθένα, Μητέρα του Θεού, και συχώρα - μέγα το έλεός Σου, Μαρία! - που τ' όνειρο το ασκητικό δεν έστερξε ως την ώρα, για να φανεί το Πάναγνο - Πάλλευκο - Πεντάφυλλο κρίνο. Συχώρα - συχώρα, εμένα, και το κρίνο μου, Κυρία. Και γύρε στοργικά σε μας, Μητέρα... γιατί: αν στο κέντρο της πρόσκαιρής μας ύπαρξης - σαν ένα «μύχιον σφρίγος» - βρίσκεται κίτρινος ύπερος, κίτρινα στημόνια και κίτρινη γύρη, όμως λεκές δε βρίσκεται κανέννας... Μαρία».

«Ora pro nobis...».

ΜΠΑΛΑΝΤΑ

Ο γέρος πυργοδεσπότης πρόσεξε: πως κάμποσες νύχτες στη σειρά, η πυργοδέσποινα πήγαινε κι ακουμπούσε στο παράθυρο, για να «π ρ ο σ β λ έ ψ ε ι» το νέον ιππότη, που περνούσε σαν ίσκιος, κάτω στο δρόμο. – Έξι οργιές η απόσταση.

Ο γέρος πυργοδεσπότης παραμόνεψε, στη σειρά κάμποσες νύχτες, αυτό τον έρωτα - σιωπηλή αγάπη, από έξι οργιές απόσταση, και η οχιά η ζήλια πλημμυρούσε το φαρμάκι της μέσα του.

Μέσα στο φαρμάκι της ζήλιας, που πλημμυρούσε μέσα του, γεννήθη το καβουράκι – η περιέργεια – που τον δάγκωνε κι αυτό φριχτά!

Ο γέρος πυργοδεσπότης κάλεσε το νέον ιππότη να 'ρθει στον πύργο «για μια παρτίδα σκάκι», και του όρισε μιαν ώρα, προχωρημένη νύχτα, ώρα που η νέα πυργοδέσποινα όφειλε ν' αποτραβηχτεί στην κάμαρά της.

Η παρτίδα το σκάκι άργησε να τελειώσει, και ο κακόβουλος γέρος πρότεινε στο νέον ιππότη να κοιμηθεί στον πύργο.

Στον πύργο ήτανε δυο κάμαρες, με παράθυρα αντικριστά. – Τρεις οργιές απόσταση. – Στη μια, αγρυπνούσε η νέα οικοδέσποινα. Στην άλλη, αγρυπνούσε ο νέος ιππότης· κι ο γέρος πυργοδεσπότης, στην κάμαρά του, παραφύλαγε πίσω από το παράθυρο, που ήτανε στη μέση των τριών οργιών το διάστημα, που τους χώριζε.

Πέρασε η νύχτα σιωπηλά. Ούτε τριξίμο ακούστη παραθυρόφυλλου, ούτε καν πουλιού κελαϊδισμός.

Ο γέρος πυργοδεσπότης το πρωί μπήκε στην κάμαρα της γυναίκας του και τη ρώτησε αν πέρασε καλά τη νύχτα· κι η νέα πυργοδέσποινα απάντησε: πως αγρύπνησε γλυκά, ακούοντας το κελαϊδισμα τ' αηδονιού. Ύστερα, ο γέρος πυργοδεσπότης μπήκε στην κάμαρα του ξένου και του 'κανε την ίδια ερώτηση – αν πέρασε καλά τη νύχτα – κι ο νέος ιππότης τού 'δωσε την ίδια απάντηση: «Αγρύπνησα γλυκά, ακούοντας το τραγούδι τ' αηδονιού».

Ο γέρος πυργοδεσπότης διάταξε να ετοιμαστεί πρόγευμα. Σε λίγο

τρώγανε σιωπηλά – σκυμμένος ο καθένας στο πιάτο του. Άξαφνα, μέσα στη σιωπή, ακούστη το μουρμουρητό του πυργοδεσπότη: «Αγρύπνησα φριχτά ... ακούγοντας τις αχτίδες του φεγγαριού που χτυπούσανε, σαν φιλό χαλάζι, τα παραθυρόφυλλά σας...». Κι ο κακότροπος γέρος κάρφωσε το βλέμμα του απάνω τους...

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΉΤΑΝΕ μια μάγισσα, κι είχε κι ένα γιο. Κι ήταν και μια κόρη, όμορφη - πανέμορφη κι αγνή - πάναγνη, σαν το χιόνι στις ψηλές, απάτητες κορφές.

Είχανε να λένε στη χώρα πως ήταν περήφανη, και πως τάχα ήταν η περηφάνια που την κρατούσε μακριά - απόμακρα απ' τον καθένα και το καθετί. Κοντολογίς, λέγανε πως ήταν η περηφάνια που τη φύλαγε· μ' αυτό δεν ήταν σωστό, κι αν ήταν, δεν ήτανε αυτό μονάχα.

Όταν γεννήθηκε η κόρη τούτη, αντίς να κλάψει, χαμογέλασε, κι έριξε το βλέμμα της ένα γύρω, χωρίς να σταματήσει σε πρόσωπα και πράγματα, σαν να μην ήτανε πρωτόφερτη στον κόσμο τούτο, και να 'ψαχνε για κάποιο πρόσωπο γνωστό κι αγαπημένο της.

Το μωρό μεγάλωσε κι έγινε κοριτσάκι, και κοριτσάκι, καθότανε συλλογισμένο και κοιτούσε πέρ' από πρόσωπα και πράγματα, κι ήταν σαν ν' απείκαζε πως θ' ανέφαινε ένα πρόσωπο γνωστό κι αγαπημένο.

Το κοριτσάκι μεγάλωσε κι έγινε κοπέλα, και κοπέλα, έδειχνε πια πως τίποτα δεν την τραβούσε, και για τίποτα δεν ξαφνιαζόταν: κι ήταν πάντα σα να 'λεγε: «καλά και τούτα εδώ - καλά κι εκείνα εκεί, μα είναι και κάτι άλλα καλύτερα, που ακόμη δεν τα σύντυχα»... Και σ' όλα, ήτανε σα να μην είχε έρθει πρώτη φορά σ' αυτή τη ζωή... κι ακόμη σα να θυμόταν τον πρωτυτερινό της ερχομό.

Η κοπέλα μεγάλωσε ακόμη και το 'πε καθαρά: «Κάτι θυμούμαι παλιό, κάτι ξέρω, κάτι περιμένω...». Και το 'πε ξεκάθαρα στο γιο της μάγισσας, που την αγάπησε και τη γύρεψε ταίρι του: «Εκείνος που καρτερώ, και θα 'ρθει, δεν είσαι συ». Το παλληκάρι πήγε στη μάνα του δακρυσμένο· κι η μάγισσα που τον είδε έτσι, κι ήξερε την αφορμή της πικραμάρας του, την καταράστη: «να γίνει μάρμαρο, όπου κι αν βρίσκεται, κι έτσι να μείνει, ώσπου να πάει να τη βρει εκείνος που τον καρτερεί για να 'ρθει να την πάρει...».

Περάσανε χρόνια και καιροί. Ο κόσμος άλλαξε. – Ήταν κακός κι έγινε χειρότερος – η χώρα ξεκληρίστη, και η μαρμαρωμένη κοπέλα εκεί – λουσμένη από τις βροχές - στεγνωμένη από τον ήλιο – ονειρευόταν μέσα στο χιλιόχρονο ύπνο της, ως τη μέρα που ένας ξεστρατισμένος κυνηγός τη διάκρινε – άσπρη πέτρα ξέστραφτη, του ήλιου ξεστραφτότερη – και τη σίμωσε.

Ο κυνηγός αυτός – που δεν ήταν ένας κυνηγός πουλιών ή αγριμιών, μα ένας που κυνηγούσε να βρει στον κόσμο την Ομορφιά και την Αγνότητα, στάθη συλλογισμένος: «Ως την ώρα, το που γύρευα, δεν το σύντυχα παρά στα χιόνια στις ψηλές, απάτητες κορφές· και τώρα, νά που το συντυχαίνω σ' άψυχο κρύο μάρμαρο! ... Θα 'ταν, λοιπόν, περιγελάστρα η ελπίδα, και πλάνεψε τον πόθο μου, και μου 'φερε το όνειρο όλης της ζωής μου, πως θα μπορούσα τάχα να συναπαντήσω την Ομορφιά ζευγαρωμένη με την Αγνότητα σε πλάσμα ζεστό και ζωντανό»... είπε. Κι έσκυψε και φίλησε τη μαρμαρωμένη κοπέλα στα μάγουλα, και τα μάγουλά της πήρανε την απαλότητα και το χρώμα του ρόδου.

Τη φίλησε στα χείλη, και τα χείλη της πήρανε τη χρωματωσιά του γαρούφαλου, και δώσανε διέξοδο σ' ένα ζαχαρένιο ανασασμό. Και τη φίλησε στα μάτια, και τα ματοβλέφαρά της ανοίξανε σα νούφαρα. Άπλωσε το χέρι του στον κόρφο της, και το κορμί της ανατρίχιασε σα μακροστέλεχο λουλούδι, όντας το χαϊδέφει η αύρα.

Τα μάγια λυθήκανε, ξύπνησε από τον χιλιόχρονο ύπνο της η κοπέλα και μίλησε:

- Πώς! μας πήρε ο ύπνος, αγάπη μου;
- Ναι, χρυσή μου.

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΑΧΛΑΔΙΑΣ

ΚΑΘΕ βράδυ – στον περίπατό μου στην ακροθαλασσιά – έβλεπα μιαν ωραία γυναίκα που, πάντα ξαπλωμένη στην αμμουδιά, αποξεχνιότανε σ' ένα ρεμβασμό γλυκόθλιβο, έχοντας το κεφάλι στηριγμένο στις δυο της παλάμες, και το βλέμμα επίμονα βυθισμένο στον ορίζοντα.

Για κάμποσο καιρό, πίστευα πως αυτού θρηνούσε για καμιά χαμένη ευτυχία ή για κανένα ένοχο παρελθό.

Είχα πάντα μίαν επιθυμία, να της μιλήσω... κι αν ήταν δυνατό, να μάθω τους διαλογισμούς της. Ήταν πάρα πολύ δύσκολο, γιατί εχτός που δεν απαντούσε ποτέσ σ' όσους της μιλούσαν, κάθε φορά που 'κανα να την πλησιάσω, σηκωνότανε κι έφευγε.

Με χαιρετούσε όμως μ' ένα ευγενικό χαμόγελο. Ήταν πολύ νέα. Όψη χλομή. Μάτια ξεθωριασμένα γαλανά, πολύ εκφραστικά, μ' όλο που διακρινότανε σ' αυτά μια ρεμβώδικη αφηρημάδα, και χείλη άχρωμα, με την ίδιαν έκφραση των ματιών.

Μια μέρα που την είχα πλησιάσει αρκετά, δίχως να δείξει πως τη στενοχωρούσε η παρουσία μου, της μίλησα:

«Είναι ωραίος ο καιρός... και η θέα απ' εδώ είναι πολύ ωραία, όταν δύει ο ήλιος».

«Ναι» μου απάντησε, δίχως ν' αφήσει από το βλέμμα της ένα συγνεφάκι, που φαινότανε βαθιά στον ορίζοντα, άσπρο - μικρό σαν πανί.

«Μήπως είσθε ποιήτρια, Κυρία;»

«Όχι».

Ήτανε φανερό πως ήθελε ν' αποφύγει κάθε κουβέντα, και δεν τόλμησα να της πω άλλη λέξη, κατάλαβα, όμως, από τότες – δεν ξέρω πώς – ότι ερχότανε αυτού, όχι για να κλάψει χαμένην ευτυχία, μα για ν' απαντέχει μια χαρά και να πλέκει ένα ωραίο όνειρο.

Πέρασε λίγος καιρός, κι έπαψε να έρχεται η Χλομή Κυρία στην ακροθαλασσιά.

Κάθε βράδυ – στον περίπατό μου – η ακροθαλασσιά μού φαινότανε παραλλαγή, γιατί την είχα γνωρίσει με τη Χλομή Κυρία, πάντα ξαπλωμένη στην αμμουδιά.

Μια μέρα συνάντησα ένα γνωστό μου, που και σ' αυτόν είχε κάνει εντύπωση η «Χλομή ονειροπόλος».

«Ξέρεις, μου λέει, γιατί δεν έρχεται πια; Γύρισε ο αρραβωνιαστικός της που περίμενε – ένα ωραίο παλληκάρι. Την περασμένη εβδομάδα έγιναν οι γάμοι τους. Τους είδα όταν γύριζαν από την εκκλησία, και μου φάνηκε πολύ ευτυχισμένη».

Δεν πέρασαν πολλές μέρες, και ξαναβλέπω τη Χλομή Κυρία στην ακροθαλασσιά, ξαπλωμένη στην αμμουδιά. – Το κεφάλι, στηριγμένο στις δυο της παλάμες, και το βλέμμα της, επίμονα βυθισμένο στον ορίζοντα.

Δεν είχε αλλάξει καθόλου, ούτε είχαν χρωματιστεί τα χείλη της.

Μου φάνηκε πολύ φυσικό που 'ρθε εδώ, στη θέση που είχε αγαπήσει τόσο πολύ... Μα ... εξακολουθούσε να έρχεται ταχτικά καθώς και πριν, και καθώς τότες, βυθιζότανε στο ρεμβασμό, και το βλέμμα της παρακολουθούσε τα λευκά πανιά και τα σύγνεφα που μοιάζαν με λευκά πανιά.

«Η καημένη η Χλομή! ...» είπα «θα 'φυγε ο άντρας της πάλι, και με το ίδιο συναίσθημα, απαντέχει το γυρισμό του».

Αυτό επίστευα για πολύ καιρό – για ένα χρόνο.

Μια μέρα, ο ίδιος που μου 'χε πει για το γάμο της, μ' εβεβαίωσε πως ο άντρας της δεν είχε φύγει, ούτε και συνέβη τίποτα μεταξύ τους, για να μπορεί να τήνε δικαιολογήσει που τον αποφεύγει, προτιμώντας να 'ρχεται εδώ και να βυθίζεται σε συλλοή κι ονειροπόληση.

«Βρίσκει την ευτυχία της, σκέφτηκα, συνεχίζοντας την παλιά της ζωή».

Συνεχίζει τα όνειρα που έπλαθε, γιατί φαίνεται πως δε βρήκε την ευτυχία που είχε αποζητήσει. Μα πώς!;

Ένα ξεχασμένο παραμύθι, που μου διηγόταν η γιαγιά μου σε χρόνια περασμένα – κι έρχεται στο νου μου κάθε φορά που βλέπω τη Χλομή – ίσως να 'χει κάποια σχέση:

«Ο κόσμος, μου 'λεγε, ήτανε μι' αχλαδιά. Κι ο Διάβολος πήρε κι έκοψε στη μέση όλα της τ' αχλάδια και τ' ανεκάτωσε πολύ. Από τότες, το ένα μισό αχλάδι ζητάει τ' άλλο μισό του. Άμα νομίσει πως το βρήκε, πάει και κολλά πλάι του, μα συχνά γίνεται λάθος, και δεν ταιριάζουν».

Η καημένη η Χλομή! ...

Η ΓΑΛΑΖΙΑ ΠΕΤΡΑ

ΈΝΑ παλληκάρι πίστεψε τα παραμυθόλογα για τη «Γαλάζια Πέτρα» και βάλθηκε να την αποκτήσει.

«Αν κατορθώσεις», παραγγέλνει η λαϊκή σοφία, «μ' ένα χτύπημα ν' αποκόψεις το κεφάλι της οχιάς, χωρίς να σε καταλάβει πως πας γι' αυτό, τη βρίσκεις στο μυαλό της· αλλιώς, την καταπίνει και γίνεται χολή μέσα της. Κι όποιος έχει τη «Γαλάζια Πέτρα», ούτε φαρμάκι φοβάται ούτε οσκόρο... Ούτε μάγια - ούτε γητέματα... Θεριό δεν τονε σιμώνει, ούτε κακοξημέρωτον άνθρωπο συναπαντά· και ο διπλόγνωμος, μπροστά του, απομνήσκει άπραγος κι άβουλος. Κοντολογίς: αναποδιά δεν του 'ρχεται, ούτε από κεφαλιού του ούτε απ' αλλού· κι άλλος από τον Άρχοντα Μιχαήλ δεν έχει εξουσία στη ζωή του».

Ποιος την έχει;

Κανείς δεν την έχει, γιατί η «Γαλάζια Πέτρα» ευκολοαπόκτητο πράμα δεν είναι· μα η αξία της «Γαλάζιας Πέτρας» είναι μεγάλη, και το παλληκάρι βάλθηκε να την αποκτήσει.

Αντρείψε στο κυνήγι των οχιών, και τσαλικώθη το κορμί του κι η καρδιά του. Τράνεψε κι ο νους του στα σκαρφίσματα του τρόπου και της βολής, του παλαιμάτου των λογής θεριών. Τις συνήθειες και τα φυσικά τους τα 'μαθε, κι οι τσεκουριές του, με τον καιρό, γίνανε αλάθευτες.

Η «Γαλάζια Πέτρα» είναι παραμύθι και δεν τη βρήκε· μα όταν πια ξέλειψε απ' το βουνό τις οχιές και τα λογής χαμοσερνάμενα θεριά, κι ήρθε να ζήσει στο χωριό, άλλοι είπαν: «Τη βρήκε»· κι άλλοι: «Θεριό έφαγε και θέριεψε». Εκείνος είπε: «Όχι... ούτε την πέτρα βρήκα, ούτε θεριό έφαγα για να θεριέψω· μα ούτε από φαρμάκι έχω να φοβηθώ ούτε από οσκόρο. Μάγια δεν με πιάνουν πια, ούτε γητέματα. Θεριό δεν με σιμώνει, ούτε άνθρωπος κακοξημέρωτος· κι ο διπλόγνωμος μπροστά μου απομνήσκει άπραγος κι άβουλος. Κοντολογίς: αναποδιά από το κεφάλι μου ή απ' αλλού κακή συμβουλή δεν θα μου 'ρθει· κι άλλος από τον Αρχάγγελο δεν έχει εξουσία στη ζωή μου».

ΤΟ ΧΡΕΟΣ

ΔΥΟ φίλοι μαλώσανε για μια γυναίκα.

«Είναι η ζωή για μένα! ... κάτι καλύτερο: η ευτυχία! ... Άφησέ μου την...» παρακαλούσε ο ένας.

«Είναι το γλέντι και το στολίδι το πολύ όμορφο, που θα μπάσω στη σκηνή μου...» είπε ο άλλος, και την πήρε, γιατί αυτός ήταν ο πιο δυνατός κι ο πιο πλούσιος.

Ο Σελίμ πλούτισε και τράνεψε, γιατί και στην έρημο – πιο πολύ στην έρημο – το μίσος συντηρεί τους ανθρώπους, σα δεν έχουν την αγάπη, και ρίχτηκε του Άμπτου.

Τονε νίκησε, και τον ανάγκασε να κλειστεί.

Κλεισμένος ο Άμπτου, του 'λειψε το προσφάι, κι έστειλε τα χρυσά στολίδια της γυναίκας του στο Σελίμ, για λίγο προσφάι.

Ο Σελίμ έστειλε προσφάι, κι έστειλε και τα χρυσαφικά της γυναίκας, πίσω.

«Δεν είναι συνήθεια να γίνεται αυτό» του μήνυσε, «μ' αφού ζητάς, πάρε... Πάρε και τα χρυσαφικά, γιατί είναι της Ναμπίχας... Μείνε χρεώστης μου για τόσο προσφάι.

Κλεισμένος ο Άμπτου, του 'λειψε το ψωμί, κι έστειλε τη γυναίκα του να πλερώσει με την ομορφιά της και να του πάει.

Ο Σελίμ απόρησε, σαν άκουσε τ' όνομά της και το γιατί ήρθε στη σκηνή του.

«Και τί φέρνεις; Γιατί δε βλέπω να 'χεις στο χέρι άλλο από ένα χρυσό χαλκά...» της είπε.

Η γυναίκα είπε ντροπαλά πως: Ναι ... ο Άμπτου δεν της έδωσε τίποτα, για να πληρώσει το ψωμί που ζητούσε, μα της είπε πως η ομορφιά της πλήθυνε στη σκηνή του...

Ο Σελίμ ομολόγησε μ' αναστεναγμό πως αυτό ήταν αλήθεια... κι η γυναίκα του Άμπτου είπε ναζιάρικα πως με την ομορφιά της θα πλήρωνε το ψωμί που 'θελε της δώσει για τον άντρα της και τους συντρόφους του.

Ο Σελίμ κούνησε το κεφάλι και είπε ήσυχα και μαλακά: πως δε θα κατάλαβε τί της είπε ο άντρας της.

«Ναι, σου λέω... δεν κατάλαβες τί σου είπε...».

Η Ναμπίχα αποκρίθηκε ότι νόμιζε πως είχε καταλάβει, μα, τώρα που της μιλάει έτσι, συλλογιέται πως μπορεί να μην είχε καταλάβει, γιατί: «αλήθεια... ο Άμπτου δεν το 'πε και πολύ καθαρά», κι είπε στο Σελίμ πως πάει να τονε ρωτήσει.

Σε λίγο η Ναμπίχα γύρισε: «Αυτό ήτανε... είχα καταλάβει καλά».

Ο Σελίμ φώναξε να φέρουνε φως περισσότερο, κι όταν είδε πως η Ναμπίχα ήταν ακόμη όμορφη, απόρησε περισσότερο.

Είπε: «Περίεργο! ... Δε δίνει κανείς τη γυναίκα του για ψωμί! ... Αυτό είναι Περηφάνια και Τιμή, και είναι πράμα πιο ακριβό από τη Ζωή κι από την Ευτυχία...».

Κι ο Σελίμ ήθελε να σκοτώσει τον Άμπτου, μα όχι να του πάρει, για ψωμί, τόσο ακριβό πράμα. Δεν ήθελε να προσβάλει το ανθρώπινο σχήμα που είχε ο οχτρός του, κι έστειλε τη γυναίκα πίσω, ανάγκιχτη, και με μπόλιχο ψωμί.

«Ας μου το χρωστάει κι αυτό...» της είπε.

«Έχουμε ή δεν έχουμε γι' αύριο νερό! ...» είπε ένας από τους ανθρώπους του Άμπτου· κι ο Άμπτου έριξε το βλέμμα του στο σπαθί του και συλλογίστη πως, αναπόφευγα, αύριο μεθαύριο, θα πήγαινε να το παραδώσει στο Σελίμ.

«Δεν έχουμε νερό! ...», «Νερό! ...», «Νερό! ...» φωνάζανε οι άνθρωποι του Άμπτου. Κι ο Άμπτου ξεκρέμασε το σπαθί του, έβγαλε το αχιδοβόλο διαμάντι και το πορφυρό ρουμπίνι, που στόλιζαν το χερούλι, και κίνησε σκυφτός να πάει να το παραδώσει στο Σελίμ.

Μα ο Σελίμ – ευκολονόητη η διάθεση τ' ανθρώπου – είχε λύσει την πολιορκία από χτες, πρωί, κι ο Άμπτου κάλεσε τους ανθρώπους του και

χορέψανε το χορό της Νίκης, εκεί, στον τόπο που ήτανε το στρατόπεδο του Σελίμ!

«Άμπτου! Πού είναι το διαμάντι!; Πού είναι το ρουμπίνι του σπαθιού σου;! ...» φώναξε τρομαγμένη η Ναμπίχα, σαν είδε, μια μέρα, τυφλό το χερούλι του σπαθιού. Και ο Άμπτου έσκυψε το κεφάλι κι είπε με ποιο λογαριασμό είχε βγάλει από το χερούλι του σπαθιού του τ' ακριβά πετράδια:

«... και σαν είδα πως το σπαθί μου 'μνησκε, τα ξανάβαλα, μα πέσανε, σα χόρευα το χορό της ψεύτικης μου νίκης, και χαθήκανε».

«Έτσι ... δεν έχεις πια ... την πολεμική Τιμή και Περηφάνια...! Διώξε, λοιπόν, τ' ασκέρι και ζήσε με την Τιμή και Περηφάνια του νοικοκύρη».

Ο Άμπτου έδωξε το ασκέρι, έθαψε το τυφλό σπαθί στην άμμο της ερήμου κι έζησε με την τιμή και την περηφάνια του νοικοκύρη, που τη χρωστούσε στο Σελίμ.

Πέθανε ο Σελίμ, πέθανε κι ο Άμπτου.

Ο Άμπτου άφησε παιδιά, νόμιμους κληρονόμους της Ευτυχίας του, της Τιμής του και της Περηφάνιας του.

Ο Σελίμ δεν άφησε κληρονόμους, και το χρέος του Άμπτου μένει αζήτητο ακόμα...

ΝΑΡΚΙΣΣΕΥΜΑ

ΕΤΣΙ του παράγγειλε η μάγισσα:

«Πάρε, γιε μου, τούτο το στρατί, το μονοπάτι που το 'κοψε ανάμεσα στο γρασίδι μια λαφίνα, πηγαίνοντας να πει νερό, κι άφησε την έγνοια σου να ξετυλιχτεί σ' όλες τις λεπτομέρειές της, σαν του γρασιδιού που θα πατάς τις βελουδένιες αποχρωμίες.

»Και σα φτάσεις, γιε μου, ... και σα φτάσεις στη λιμνούλα ... και σα φτάσεις στη λιμνούλα – λιμνούλα με νερόκрина – γδύσου τα λινά σου, και ντύσου κατάσαρκα τον ήλιο. Κοίτα πάνω τον ηλιοκρουνό, κοίτα κάτω το ηλιοκαθρέφτισμα ... και θα δεις, γιε μου, ... και θα δεις πως η έγνοια σου θ' αλλάξει».

Έτσι, κατά πώς του παράγγειλε, έκανε το παλληκάρι:

Πήρε το στρατί το φιδωτό – κομμένο μέσα στο γρασίδι – κι όσο να φτάσει στη λιμνούλα – λιμνούλα με νερόκрина – εφτά φορές ξετυλίχτηκε η έγνοια του.

Γδύθη τα λινά του, και ντύθηκε κατάσαρκα τον ήλιο. Ανάβλεψε ψηλά την ηλιοπηγή, κοίταξε το ηλιοντυμένο του κορμί, που γλυκοπύρωνε, κι έσκυψε στη λιμνούλα κι είδε... κι είδε τη μορφή του – ομορφιά τριγυρισμένη από νερόκрина.

Κι έσκυψε ... κι έσκυψε και φίλησε στη λιμνούλα την ομορφιά του, κι άλλαξε η έγνοια του.

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ

Η Αριάδνη τρύγησε παράκαιρα τις κερήθρες των μελισσιών της. Μάδησε τους λευκούς της κρίνους. – Προσφέροντας κερί και φτερό, βοήθούσε τη θριαμβική φυγή του εραστή της.

Η ΑΡΙΑΔΝΗ, με το χέρι αντήλιο στο μέτωπο, κοιτάει τον ΑΝΘΡΩΠΟ που πετάει και του φωνάζει: «Πιο ψηλά, Ίκαρε! ... ολοένα πιο ψηλά, Ίκαρε...!».

(Η γυναίκα, μεθυσμένη από την ιδέα της δόξας του αντρός, πρόδωσε τη φύση της. – Λίγο υστερότερα, με τα μάτια καρφωμένα στη γαλάζιαν ερημιά του ουρανού, έκλαψε το χαμένο έρωτά της.)

Η ΑΡΙΑΔΝΗ έκλωσε λινές κλωστές, και τις τύλιξε κλωνά. Η Αριάδνη κράτησε την άκρη της κλωνάς στην πόρτα του λαβύρινθου, βοηθώντας τον εραστή της.

Η ΑΡΙΑΔΝΗ, με το χέρι αντήλιο στο μέτωπο, κοιτάει τον ΗΜΙΘΕΟ, που πελαγοδρομεί, και του φωνάζει: «Ωρα καλή στην πρύμνη σου, Θησέα! ... Ωρα καλή, Θησέα...!».

(Η γυναίκα, μεθυσμένη με την ιδέα της δόξας του αντρός, ξαναπρόδωσε τη φύση της. – Λίγο υστερότερα, με τα μάτια καρφωμένα στη γαλάζιαν ερημιά του πελάγου, έκλαψε το χαμένο, δεύτερο έρωτά της.)

Η ΑΡΙΑΔΝΗ παράτησε τον αργαλειό της. Παράτησε τη σβίδα και την αλακάτη. Συνηθισμένη να «ε ξ υ π η ρ ε τ ε ί», ήρθε στη Νάξο, όταν έμαθε πως δύο θεοί, αδελφοί, πιαστήκανε για μιαν ασυμβίβαστη διαφορά.

Η ΑΡΙΑΔΝΗ, με το χέρι αντήλιο στο μέτωπο, κοιτάει το ΘΕΟ που, στεφανωμένος με κληματίδες, προχωρεί ανάμεσα στην πομπή του, και του φωνάζει: «Ευάν! Δόνουσε! ... Ευάν...!».

Η πομπή σταματά... Ο Ωραίος Θεός της ανοίγει ερωτικά την αγκαλιά του, μα η καρδιά της έχει ξοδευτεί, και η γυναίκα είναι τώρα χωρίς έρωτα: άδεια - νεκρή, και μονάχα η ανάμνηση της θυσίας τη συντηρεί ακόμη.

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ο ΚΥΠΡΙΟΣ

Σχέδιο Φώτη Κόντογλου

Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΩΝ ΝΑΖΩΡΑΙΩΝ

ΟΤΑΝ ο Πιλάτος παράδωσε το Ναζωραίο στους σταυρωτήδες, κι έπλενε τα χέρια του συλλογισμένος, κάποιος τονε σίμωσε και του 'πε:

«Δεν μπορούσατε, τάχα, να είχατε λίγη επιείκεια γι' αυτό τον άνθρωπο – –;»

«Αλίμονο... όχι – –».

«Αντίς στο σταύρωμα, ας τον καταδικάζατε στο πιο σκληρό μαστιγωμα – –».

«Α! ... όχι! – –».

«Ήταν, λοιπόν, τόσο πολύ ένοχος – –;»

«Κάθε άλλο! ... Μα δεν μπορούσα... Στη ματιά του δεν φαινότανε ο σκλάβος, που τρέμει μη μαστιγωθεί, μα έν' αρνί, που προσμένει τη σφαγή...».

1908-1938

Η κριτική για τον Χρυσό μύθο

Μαρία Ρουσσιά («Πώς γράφει ο Νίκος Νικολαΐδης», *Ταχυδρόμος*, 28.1.1939)

Αυτές τες μέρες θα κυκλοφορήσουν δυο καινούρια βιβλία του Ν. Νικολαΐδη. Καινούρια είναι τρόπος του λέγειν. Γιατί ωριμάζουν από χρόνια τώρα στην σκιά της στοργής του συγγραφέως. Κι αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίον ο Νικολαΐδης γράφει πάντοτε τα έργα του. Τρόπος περίεργος. Ίσως μοναδικός. Γιατί δεν γράφει για να γράφει ή να διηγηθεί μια πραγματική ή φανταστική ιστορία. Ή για να μας διδάξει κάτι ή ν' αποκτήσει πλούτο και δόξα. Ούτε ακόμα για να προσπαθήσει να εκπληρώσει τυπικά τον ιερό και τετριμμένο όρο: «Η τέχνη για την τέχνη».

Γράφει για τον εαυτό του. Για να εμπιστευθεί πιστά στο χαρτί τα διάφορα πειράματα που έζησε η ίδια του η ψυχή, η οποία σε μια ένταση αισθητηρίων αλλοιώνεται κάθε φορά που θα έλθει σε βίβλια επαφή με την πραγματικότητα. Γι' αυτό, την έμπνευση που άλλοι την επιζητούν, αυτός την φοβάται και την αποφεύγει με δυσπιστία. Την ζωή όμως έχει τον δικό του τρόπο να την ατενίζει. Αφ' υψηλού πάντοτε. Με περηφάνια πολλή και ακαταδεξιά. [...]

Σε κανένα φιλολογικό είδος δεν μπορούν να καταταχθούν [οι Ανθρώπινες και άνθινες ζωές], γιατί περιέχουν κάτι από όλα. Και πρόζα και ποίημα και πεζογράφοδο. Λυρισμό και λεπτό ρεαλισμό. Καμμιά φορά γίνονται άρτιο και συντομότερο διήγημα, με ευρύτητα έννοια. Και δίνουν στον καθένα ακριβώς εκείνο που του αξίζει. Τίποτε στον επιπόλαιο. Έμπνευση στον ποιητή. Σκέψη στον φιλόσοφο. Απόλαυση στον αισθητικό, και στον γνώστη μακρινή ενατένιση. Κι αυτό το πολύπλοκο θαύμα το κατορθώνουν με το φεγγοβόλημα πολλού άσπρου χαρτιού, γύρω από λίγα γραμμένα λόγια. Λόγια απλά, που σέρνουν συχνά μαζί τους την ευωδία κάποιου λουλουδιού κι ανοίγουν στην περιπλάνηση της σκέψης απέραντο ορίζοντα. Κι η σκέψις μπορεί να φτάσει πολύ μακριά. Προπάντων όταν ανήκει σ' έναν συγγραφέα που δεν επέτρεψε στην ζωή να τον δαμάσει, αλλά μόνο να τον εκλεπτύνει... Μπορεί να φθάσει ως τον Χρυσό μύθο, το δεύτερο βιβλίο του Νικολαΐδη, που θα κυκλοφορήσει αυτές τες μέρες, και όπου διηγείται ανθρώπινα πολλές θεϊκές ιστορίες. Αλλά γι' αυτές άλλη φορά.

Τεύκρος Ανθίας («Η ποίηση της ζωής και της Βίβλου. Ο Χρυσός μύθος του Νίκου Νικολαΐδη», εφ. *Ελευθερία*, 1.3.1939)

Σε μια εποχή σαν τη δική μας, χτηνώδικα υλιστική κι ανήσυχη όσο ένας ταραγμένος ωκεανός, φαίνεται ίσως παράξενο πώς ένας λογοτέχνης, που έζησε το μεταπολεμικό δράμα και γνώρισε αδυσώπητες αντινομίες του σύγχρονου πολιτισμού, αναζητάει θέματα στη Βίβλο, στους θρύλους και στους μύθους για να ζωντανέψει ένα κόσμο νεκρό, λησμονημένο από τους δίχως πίστη και δίχως ηθικό βάθρο ανθρώπους του καιρού μας.

Κι όμως, ο Νίκος Νικολαΐδης της Κύπρου με το Χρυσό μύθο του – μια νέα σειρά μικρές πρόζες και πεζά τραγούδια του – δεν μας έδωσε ένα έργο αναχρονιστικό. Είναι αλήθεια πως έχει μια ψυχρή ασκητική που, ύστερ' από βαριά χτυπήματα της ζωής κι ακριβοπληρωμένη πικρή πείρα, απέκτησε εσωτερική αυτάρκεια, τόσο που λυτρώνεται μέσα στη μοναξιά, την αυτοσυγχέντρωση και την ήρεμη ενατένιση του κόσμου.

Μα δεν είναι καθόλου έξω από την αγωνία και τις αναζητήσεις της εποχής μας. Το εναντίο: Ο στοχασμός του, γαλήνιος, ώριμος κι αποκρυσταλλωμένος, αγκαλιάζει τον καθολικό άνθρωπο με όλη τη σημερινή οδύνη του και την ψυχική του πάλη για τη λύτρωση, ενώ η ματιά του, στοργική και εταστική, προχωρεί στο βάθος των πραγμάτων, για να φωτίσει τη λάμψη της γυμνής αλήθειας.

Διά μέσου ορισμένων επεισοδίων, προσώπων και γεγονότων της Βίβλου, με την ανάπλαση και μετάπλαση θρύλων ή μύθων περασμένων εποχών, ρίχνει πάλλευκο φως στον αιώνιο άνθρωπο – και το σύγχρονο επομένως – προσφέροντας σε νέα κύπελλα το νέκταρ του βιβλικού λόγου – την καλλιτεχνική συγκίνηση από σελίδες που ανασύρονται απ' τα βάθη των αιώνων, για να πάρουν νέα μορφή και περιεχόμενο.

[...] Με αδρές γραμμές ο Νίκος Νικολαΐδης διαγράφει ψυχικές καταστάσεις και χαρακτήρες, ολοκληρώνει τύπους και δημιουργεί μια λυρική ατμόσφαιρα όπου ο αναγνώστης αναπνέει το άρωμα της τέχνης και το οξυγόνο μιας ανώτερης αισθητικής χαράς.

Τα δυο νέα βιβλία του προσφέρουν στη νεοελληνική λογοτεχνία δυο μνημειώδη έργα, που μπορούν να χρησιμεύσουν ως υπόδειγμα καλλιλογίας και καλλιτεχνικής έκφρασης.

Κλ. Θρακιώτης [=Τεύκρος Ανθίας] («Τα δυο νέα βιβλία του Νίκου Νικολαΐδη της Κύπρου. Οι ανθρώπινες και οι άθνητες ζωές και Ο χρυσός μύθος», *Εσπερινή*, 5.3.1939)

[...] Ο Χρυσός μύθος έχει όλα τα χαρίσματα των Ανθρώπινων και άθνητων ζώων. Ξεχωρίζει όμως για το περιεχόμενό του και ιδιαίτερα για τα θέματά του, που είναι παρμένα από τη Βίβλο, από μύθους και θρύλους περασμένων εποχών. Ο συγγραφέας ζωντανεύει και αναπλάθει ένα κόσμο χαμένο στο έρεβος του παρελθόντος, δίνοντας νέα μορφή και καινούργιο νόημα σ' ό,τι αντλεί απ' την ποίηση της ιστορίας και της παράδοσης.

Η εργασία του αυτή έχει τη σφραγίδα της πρωτοτυπίας και μιας απλής φιλοσοφίας, που πηγάζει από την ίδια τη ζωή. [...]

Κώστας Προυσής (*Κυπριακά Γράμματα*, Δ', 2, Ιούν. 1939, σσ. 132-135)

Ο Χρυσός μύθος αποτελείται από «πεζά τραγούδια, μικρές πρόζες, μικρούς διαλόγους με βιβλικές και μυθολογικές εμπνεύσεις». [...]

Τα βιβλικά πρόσωπα που διαδοχικά παρουσιάζονται μπροστά μας είναι τα μυθικά αλλά ζωντανά σύμβολα του ίδιου μας εαυτού στις διάφορες προσπάθειές του να λυτρωθεί και να λυτρώσει. Δεν είναι συμβατικά πρόσωπα, δε δίνονται σε περιγραφικές εικόνες μέσα στου καιρού το πέρασμα, αλλά φλέγονται από τους δικούς μας πόθους, ταράζονται από τις δικές μας ανησυχίες, πλάθουνε και τα δικά μας όνειρα και μάχονται να τα πραγματοποιήσουν. Κι αν κάποτε ο αγώνας τους φαίνεται μάταιος και δε φτάνει σ' αίσιο τέλος, μένει ακόμη μια πόρτα για την ελπίδα, προπάντων όμως τους μένει η τιμή της επίμονης προσπάθειας που τη θαυμάζουμε και «πολλά έχουμε να διδαχτούμε απ' αυτήν».

Άλλες φορές μια λεπτή – πόσο όμως τσουχτερή! – κι αδιόρατη ειρωνεία διατρέχει το λόγο του Νικολαΐδη και δίνει δραματικότητα στα πρόσωπα, γιατί έτσι, με τη διάπistωση της αδυναμίας ή της δίχως βίωσιμο αποτέλεσμα προσπάθειάς των, βάζει στα μάτια των μπροστά την αντίθετη άποψη. Παίζει γελαστά με την αφέλεια ή την αλαζονεία τους, με την καλοπιστία ή την τραχύτητά τους, και με τον τρόπο αυτό ατσαλώνει ή μαλακώνει – ανάλογα με την περίπτωση – το χαρακτήρα τους και χρωματίζει εντονότερα την εντύπωσή μας. [...]

Ο Χρυσός μύθος είναι το δίδυμο αδέρφι των Ανθρώπινων και άθνητων ζώων. Περισσότερο υποκειμενικό το δεύτερο έργο, αντικειμενικότερο το πρώτο. Η αρμονία του λόγου με τη σκέψη, η καλοδιαλεγμένη λέξη – κι ας φαίνεται πολύ απλή κάποτε και κοινή – η μουσικότητα της φράσης, ο ζωηρός ανθρώπινος παλμός που σφυρίζει κάτω από τα λόγια, ο πλούτος κι η δύναμη των εικόνων, ο απαλός ρυθμός που κινεί το περιεχόμενο και τη μορφή, η αληθινή ποίηση που ξεχειλίζει απόφια – όλα μαζί κάνουν τα δυο αυτά έργα μοναδικά μέσα στη νεοελληνική λογοτεχνία κι αποτελούν πραγματικό σταθμό σ' αυτή. Τα πεζοτραγούδια του Νίκου Νικολαΐδη, απλά μα τόσο σοφά τεχνουργημένα, μ' αρμονικό ρυθμό κι εικόνες παραστατικές και πλούσιες, με σκέψη μεστωμένη και πλατιά ώστε ν' αγγίζει τον άνθρωπο και τη φύση στη βαθύτερή τους ουσία, είναι, ό,τι ανώτερο παρουσιάστηκε στα νεοελληνικά γράμματα στο είδος αυτό.

Αμ. Χουρμούζιος («Ένας παραγνωρισμένος», *Η Καθημερινή*, 2.4.1953)

[...] Έχει πολλά και μεγάλα μυστικά η μικρή λυρική πρόζα. Και το κυριότερο μυστικό της είναι η αυτάρκεια της μορφής της. Αυτό το μυστικό το κατέχει ο Ν. Νικολαΐδης – όπως το κάτεχε ο Παπαντωνίου [...]. Ο Νικολαΐδης έχει περιλάβει στους δυο τόμους του, στις *Ανθρώπινες και άθινες ζωές* και στον *Χρυσό μύθο*, κάπου εκατό, και το *Βιβλίο του Μοναχού* απαρτίζεται από άλλες 174 μικρές πρόζες, που μονολότι συναρτημένες από την ομοιοχρωμία του θέματος, θα μπορούσαν χωρίς δυσκολία να διεκδικήσουν η κάθε μια την αυτοτέλειά της. Αν πρόκειται συνεπώς να γίνει λόγος για καλλιέργεια του είδους, πρέπει να υπολογίσουμε μάλλον τον Νικολαΐδη. Ο Κώστας Ουράνης έγραψε και δημοσίευσε κάποτε μικρά πεζά τραγούδια – λυρικά αφηγήματα μάλλον – και όπως με πληροφορεί ο φίλος Κλ. Παράσχος, ο Ναπ. Λαπαθιώτης είχε αρκετά ανέκδοτα τέτοια. Αλλά ο Νικολαΐδης είναι ο μόνος που έδειξε επίδοση κι έφτασε σε άφογα επιτεύγματα.

Το περιεχόμενο των δυο τόμων, του *Χρυσού μύθου* και των *Ανθρώπινων και άθινων ζωών*, το γνωρίζω, κατά το πλείστον, από τα παλαιά χρόνια. Θα έπρεπε να αφιερώσω πολύ χώρο για να μεταφέρω εδώ μερικά δείγματα της τέχνης αυτής, για να μπορέσει ο αναγνώστης να εκτιμήσει την επίδοση. Αν πάλιν ανέφερα τίτλους κομματιών, όπου θα μπορούσε να σταθεί περισσότερο, θα ήταν το έργο μάταιο, γιατί τα βιβλία του Νικολαΐδη δεν βρίσκονται στ' αθηναϊκά βιβλιοπωλεία. Και ίσως αυτή η εκούσια απομόνωση να έχει στερήσει τον Νίκο Νικολαΐδη από την πανελλήνια πνευματική αναγνώριση που προσήκει σ' ένα από τα ισχυρότερα πεζογραφικά τάλαντα του καιρού μας.

Σταύρος Καρακάσης (*Η ζωή και το έργο του Νίκου Νικολαΐδη*, Κάιρο 1953, σσ. 170-175)

[...] Στην προμετώπη τύπωσε τα λόγια αυτά, παρμένα από τον Φάουστ του Γκαίτε: «Έν αρχή ο λόγος» γέγραπται. Εδώ προσκόπτω ήδη. Η λέξη «Λόγος» δέον άλλως να ερμηνευθή». Είναι λόγια που λείει ο Φάουστ στην αρχή του έργου, όταν μεταφράζει το «Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον». Έτσι κι ο Νικολαΐδης ερμηνεύει ορισμένα γεγονότα της Γραφής με τον τρόπο του. Τους προσδίδει μιαν έννοια ή μιαν εξήγηση δικιά του, αντίθετη από τις παραδόσεις. [...]

Μια από τις γνωστότερες πρόζες του Νικολαΐδη που δημοσιεύεται σ' αυτόν τον τόμο είναι ο «Όλεθρος». Στέκεται ασφαλώς δίπλα στη *Σαλώμη* του Όσκαρ Ουάιλντ και συμπληρώνει την *Ηρωδιάδα* του Φλωμπέρ. Ο Φλωμπέρ ζωντάνευε τα «εξωτερικά», όπως θα λέγαμε σήμερα για ένα φιλμ, της εποχής που διαδραματίστηκε η τραγωδία της *Σαλώμης*, με πρωταγωνίστρια την *Ηρωδιάδα* και τον *Ιωχανά*. Ο Ουάιλντ έγραψε ένα δράμα με συμπυκνωμένη ποιητική ατμόσφαιρα, θεαματικό, με διάλογο πλούσιο και ενδιαφέροντα και με κέντρο τη γοητευτική μορφή της *Σαλώμης*.

Ο Ν. Νικολαΐδης περιγράφει στον «Όλεθρο» τον άνθρωπο που καταστρέφει τόσο ό,τι αγαπά όσο και ό,τιμισάει. [...] Το έργο είναι γραμμένο διαλογικά. Θα μπορούσε να 'τανε ένα θαυμάσιο μπαλέτο, αν κάποιος έγραφε τη σχετική μουσική και χορογραφία. [...] Οι περιγραφές των χορών της *Σαλώμης* είναι κάτι το μοναδικό στη λογοτεχνία μας. Ο Νικολαΐδης συγκεντρώνει σ' αυτές όλες τις καλλιτεχνικές του ιδιότητες, του αισθητικού, του ποιητή, του ζωγράφου, του χορογράφου και σκηνοθέτη. [...]

Δεν είναι δυνατό ν' αποδοθεί με αποσπάσματα και τμηματικές περιγραφές, όσο τέλειες κι αν είναι, η δραματική και ποιητική ατμόσφαιρα του εξαιρετικού αυτού έργου. Κάθε γραμμή του, κάθε εικόνα του, κάθε φράση του έχει και μια ιδιαίτερη αξία, ένα ξεχωριστό προτέρημα, που θα 'πρεπε να αναφερθούν. Γι' αυτό όμως χρειάζεται να διαβαστεί ολόκληρο κι όχι αποσπασματικά, ειδάλως κινδυνεύω να περάσω ότι δογματίζω υπερβάλλοντας την αξία του.

Κώστας Προυσής (Σημειώσεις για τον *Χρυσό μύθο* από αδημοσίευτη εργασία)
11.2.1981. Επανάληψη της ίδιας λέξης (και στα άλλα του βιβλία) σα μουσικής.
Μερικά κομμάτια είναι σα δραματάκια (παραμυθοδράματα, χοροδράματα).

σ. 74. Ενδιαφέρουσες απόψεις για το στίχο.

σ. 90. Αχλαδιά και Συμπόσιο Πλάτωνος.

Ο Χρυσός μύθος είναι πιο ολοκληρωμένο έργο παρά οι *Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές*, πιο φιλοσοφημένο, πιο ανθρώπινο. Έχει και δραματικότητα σε πολλά μέρη του. Ο μύθος, το παραμύθι, ο θρύλος χρησιμοποιούνται με πολλή τέχνη κι επιτυχία. Κάτι θα έχει συμβάλει κι η λαογραφία, που τότε άρχισε να επικρατεί. Επίσης, μερικά κομμάτια του θυμίζουν σκηνές, περιστατικά, «ανέκδοτα», μύθους από άλλα έργα του Ν. Ν. Υπάρχει, λοιπόν, μια συνοχή και συνέπεια σ' όλο του το έργο;

9.5.1981. Δε δικαιολογείται να χαρακτηρίζεται το έργο του Ν. Ν. με μια μονοκοντυλιά ως «αισθητικό - ωραιολατρικό» μόνο. Σίγουρα είναι πιο σκληρά ρεαλιστικό παρά τα έργα άλλων.

Το *Γαλάζιο λουλούδι* έχει, ναι, πολλή ωραιολατρία: είναι ποίημα, μουσικό ονειρόδραμα – αν και η ζωή συχνά και σ' αυτό παρουσιάζεται αμή.

Τα βιβλία του *Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές*, *Χρυσός μύθος* είναι πεζοτράγουδα και ασφαλώς πολύ μουσικά, πολύ λυρικά, όχι όμως [...] ωραιοπαθή. Μερικά μάλιστα από τα πεζοτράγουδα αυτά έγιναν οι πυρήνες για μερικά από τα πιο ρεαλιστικά διηγήματά του (με πολύ πόνο, τραγικά κλπ., π.χ. ...).

Ελένη Βοϊσκου (*Και αύριο Νίκος Νικολαΐδης*, Αθήνα 1983, σ. 149)

[...] Ο *Χρυσός μύθος* είναι μεγαλόπνοο, μεστωμένο έργο ενός φτασμένου τεχνίτη, με παρατηρήσεις σοφού, ποιητή και ζωγράφου, κάποτε με ιδέες που ξαναβρίσκουμε σ' άλλα έργα του (*Το γαλάζιο λουλούδι*, *Το Στραβόξυλο*, «Ο Σκέλεθρας» κτλ.). Κομμάτια πολυμελετημένα, πολυδουλεμένα, δίνουν την πεμπτούσια μιας έννοιας. Υπάρχουν και στα δυο βιβλία ελάχιστα κείμενα αδύνατα σε σύγκριση με τα άλλα.

Γενικά βρίσκω πιο συγκίνηση, πιο ποικιλία και ζεστασιά στα θέματα του βιβλίου *Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές*. Πόση διαφορά από τα πεζά τραγούδια γνωστών ποιητών! Σήμερα ο Ταγγόρ δεν μπορεί να ενθουσιάσει. [...]

Κώστας Νικολαΐδης (Εισαγωγή στη δίγλωσση έκδοση *Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος (1884-1956)*. Ανθολογία, Λευκωσία, Εκδόσεις Διασποράς, 1998, σσ. 22, 24)

[...] Η συναναστροφή του με τον Χρηστομάνο και τα βιβλία του επέτειναν τις ήδη υπάρχουσες εσωτερικές ροπές. Έτσι παρακολουθεί και άλλα αισθητικά διδάγματα, όπως είναι η πίστη στην αυτοκαλλιέργεια (βλ. τον Γιώργη του αυτοβιογραφικού μυθιστορηματός του *Το Στραβόξυλο*), η σημασία που δίνει στις αισθησιακές – ιδιαίτερα τις οπτικές – εικόνες και περιγραφές (βλ. τη *Σαλώμη* του, που παραπέμπει ευθέως στη *Σαλώμη* του Wilde), η πρόθεση επίτευξης μουσικότητας στη φράση. Τέλος είναι ο αντικονφορμιστικός τύπος του δανδή που αναπτύσσει στα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στην Αθήνα και στην Αίγυπτο.

Γενικά η πρόζα του Νικολαΐδη, με την υπερεκχειλίζουσα λεπτότητα αισθήματος, καταφέρνει να αποτυπώσει πολύπλοκες και αδιαφανείς ψυχικές καταστάσεις, με αποκορύφωμα τα φιλοκεντημένα κομμάτια της ενότητας «Μπαξεβάνης» των *Ανθρώπινων και άνηθινων ζώων*. Από εκεί και πέρα ο αισθητισμός υποχωρεί (χωρίς όμως να υποχωρήσει και η υψηλή της ποιότητα), η «ατομική εύνοια» αποκαθίσταται από την «κοινωνική μοίρα» (κατά την έκφραση του Τσίρκα), ο αισθητισμός μετακινείται προς την προβολή των ανθρώπινων αδυναμιών, τη σάτιρα και την επίμονη και καταλυτική ειρωνεία του μοναστικού βίου (βλ. *Το βιβλίο του Μοναχού*) και ο συνεχής λόγος δίνει τη θέση του στο διάλογο (βλ. *Ο χρυσός μύθος*). Πολλοί πιστεύουν πως ο Νικολαΐδης έγραψε την πιο ωραία λυρική πρόζα, ίσως μαζί με τον Ζαχαρία Παπαντωνίου. Ωστόσο επέμεινε να εκδίδει βιβλία με πρόζες (1938, 1951) σε περίοδο που το είδος είχε εκπνεύσει προ πολλού και αφού μεσολάβησαν πράγματα κοσμογονικά στο χώρο της παγκόσμιας αλλά και της ελληνικής λογοτεχνίας.

Άννα Κατσιγιάννη («Ο Νίκος Νικολαΐδης: Συνειδητός τεχνίτης του πεζόμορφου ποιήματος», από τη διδακτ. διατριβή *Το πεζό ποίημα στη νεοελληνική γραμματεία. Γενεαλογία, διαμόρφωση και εξέλιξη του είδους (από τις αρχές ως το 1930)*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλολογίας, 2001 σσ. 256-261)

[...] Εκφραστικά ωριμότερη, πιο αφηγηματική και πολυφωνική η δεύτερη ποιητική του συλλογή [*Ο χρυσός μύθος*] – αφιερωμένη στη Ναυσιμιά Παλαμά – κινείται ως επί το πλείστον στον αστερισμό των βιβλικών θεμάτων του Oscar Wilde. Μεταφράσεις των πεζών ποιημάτων του Wilde κατακλύζουν τα λογοτεχνικά περιοδικά, κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του αιώνα. Ο βιβλικός μύθος εμποτισμένος από την αμφιβολία του αγνωστικισμού, η διάχυτη χρήση της ειρωνείας που στρέφει τα βέλη της και στη ρηχή ευκολία που παρέχουν στην ποίηση τα στιχουργικά στολίδια (βλ., λ.χ., το ποίημα ποιητικής «Ο στιχουργός», που απηχεί την κρίση του στίχου· βλ. ακόμη, την πεζόμορφη εκδοχή του ποιήματος «Μπαλλάντα»), η αποτύπωση εικόνων της Ανατολής, μια σειρά από ελληνικά και αραβικά λαϊκά παραμύθια και θρύλοι («Παραμύθι», «Το παραμύθι της αχλαδιάς», «Η γαλάζια πέτρα», «Το χρέος»), ο αρχαίος μύθος της Αριάδνης («Εξυπηρέτησις»), αποτελούν ορισμένα από τα θέματα της δεύτερης πεζόμορφης συλλογής, που εκδίδεται με τον εύγλωττο τίτλο *Ο χρυσός μύθος* (1938). Βιβλικά θέματα και πρόσωπα, κοιταγμένα από τη γωνία της ανθρώπινης αδυναμίας μπροστά στο θείο νόμο· μυθολογικά μοτίβα, μπολιασμένα με στοιχεία από τη βυζαντινή λαϊκή παράδοση, διαλογική αφήγηση, λυρικοδραματική αίσθηση παραπέμπουν στο μείζον πρότυπό του, τον Oscar Wilde. Τα βιβλικά πεζά ποιήματα του Νικολαΐδη μπορούν να συναναγνωσθούν με ομοίωμα ποιήματα του Oscar Wilde και θα λέγαμε ότι αποτελούν όχι μίμηση, αλλά παράφρασή τους, αφού διατηρώντας τον ανατρεπτικό προβληματισμό προτείνουν μιαν ελληνική εκδοχή του οσκαρουαϊδικού πεζόμορφου λυρισμού. [...]

Τα πεζόμορφα ποιήματά του στο σύνολό τους δεν διαπνέονται από μουσική αίσθηση· κατορθώνουν να κινηθούν ποιητικά περισσότερο χάρη στην πλαστική εικονοποιία τους και λιγότερο από τη ρυθμική τους υπόσταση. Ο συγγραφέας παρακολουθεί τις ευρωπαϊκές κατακτήσεις της μικρής λυρικής μορφής και αποπειράται να τις εφαρμόσει θεματικά και τεχνοτροπικά στα ποιήματά του. Όσο κι αν η γραφή στα πεζά του ποιήματα σε σύγκριση με το πεζογραφικό του έργο παρουσιάζεται αναίμακτη, ο Νικολαΐδης, με την επιμονή του στο είδος, αναδεικνύεται στον πιο συνειδητό τεχνίτη του πεζόμορφου ποιήματος, ενώ ποσοτικά υπερέρχει όλων των ομοτέχνων του.

Λευτέρης Παπαλεοντίου (Εισαγωγή στον συλλογικό τόμο *Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος (1884-1956). Μια επανεκτίμηση του έργου του*, επιμ. Λ. Παπαλεοντίου, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2007, σσ. 45-47)

[...] Η δεύτερη συλλογή πεζών ποιημάτων, *Ο χρυσός μύθος* (1938), πέρασε μάλλον απαρατήρητη από την κριτική και δεν έχει σχολιαστεί επαρκώς έως τις μέρες μας. Το βιβλίο αυτό θα μπορούσε να διαβαστεί και ως δημιουργική παρωδία μύθων από την αρχαιοελληνική, τη δημοτική και κυρίως τη χριστιανική παράδοση. Ο συγγραφέας προσεγγίζει με ανατρεπτική διάθεση παγωμένους μύθους, με απώτερο σκοπό να φωτίσει και να αναδείξει και να καταξιώσει τον άνθρωπο στα διαχρονικά πάθη και παθήματά του. Έτσι, ήδη στο πρώτο κείμενο της συλλογής, εξαγνίζει το προπατορικό αμάρτημα και δοξολογεί τον Αδάμ και την Εύα που εγκατέλειψαν τη δοσμένη μακαριότητα του παραδείσου για να ριχθούν στη «Ζωή της Ελεύτερης Δράσης»· ή προσδίδει εντελώς ανθρώπινη διάσταση στους μύθους του Νάρκισσου και της Αριάδνης, ή σε στιγμιότυπα από τη ζωή του Χριστού και σε λαϊκά παραμύθια. Η χρήση του βιβλικού μύθου της Σαλώμης θα μπορούσε να διαβαστεί σε σύγκριση με το ομόθεμο θεατρικό έργο του O. Wilde. Από ωρίς ο Σ. Χρίστης παρατήρησε ότι η Σαλώμη του Νικολαΐδη, όσο και αν διαφοροποιείται από την ηρώδα του Wilde, «αληθινά είναι της μάνας της κόρη», «όχι μοναχά στο όμοιο τέλος, το χορό των εφτά πέπλων [...], μα και στην ολόγιμη ζωή και την ασύγκριτη

τη δύναμη που ζωγραφίζουν, καθένας με τον τρόπο του, την ωμορφάδα και τη χάρη του κορμιού του ανθρώπου» (εφ. *Αλήθεια*, Λεμεσός, 29.1.1921). Σε μερικά κείμενα του τόμου ο αναγνώστης μπορεί να αναγνωρίσει μοτίβα που απασχολούν τον συγγραφέα σε άλλα κείμενά του: Για παράδειγμα, η φθίνουσα ομορφιά της γυναίκας σε συνάρτηση με τα μαραζμένα άνθη στο «Les toilettes d'Ève» ήδη επισημάνθηκε παραπάνω και στο πεζό ποίημα «Μεφιστό» από τις *Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές*: ο υπαινιγμός για τη ζωή σε γυναικείο μοναστήρι στο «Ο θρύλος των κρίνων» προδιαθέτει το *Βιβλίο του μοναχού*: το παλληκάρι που επιδιώκει να αποκτήσει τη γαλάζια πέτρα, αφού εξοντώσει τις οχιές, θυμίζει το αντίστοιχο θέμα στο *Γαλάζιο λουλούδι*: σε ανάλογο κλίμα με το ίδιο έργο κινείται και «Το ξανθό παλληκάρι». Το φανταστικό μοτίβο του Διαβόλου που εμφανίζεται να προσφέρει ψωμί και νερό στον Άνθρωπο-Χριστό με αντάλλαγμα το «Σκέλεθρό» του («Ο πειρασμός») είχε αναπτυχθεί στο διήγημα «Ο Σκέλεθρας». Ο Νικολαΐδης δεν διστάζει να αναπλάσει τη μορφή του Χριστού σε άλλα δυο κείμενά του: στο διαλογικό «Οι μυροφόρες γυναίκες» ο Ιησούς εμφανίζεται να εμπνέει ερωτικό πάθος σε νεαρή κοπέλα, η οποία τελικά αυτοκτονεί εξαιτίας του ανανταπόδοτου έρωτά της. Επίσης, στο τελευταίο κείμενο της συλλογής, «Η καταδίκη των Ναζωραίων» (ήδη από τον τίτλο υποδηλώνεται ότι η μορφή του Ιησού γενικεύεται για να περιλάβει όλους τους ομοίους του), ο Πιλάτος ομολογεί ότι παρέδωσε τον Χριστό στους «σταυρωτήδες», επειδή «στη ματιά του δε φαινότανε ο σκλάβος, που τρέμει μη μαστιγωθεί, μα έν' αρνί, που προσμένει τη σφαγή...». Σε γενικές γραμμές, στον *Χρυσό μύθο* θεικές και σεπτές μορφές εξανθρωπίζονται και απομυθοποιούνται, ενώ παράλληλα εξαίρονται η χαρά της ζωής, η δύναμη της αγάπης και του έρωτα και η βούληση του ελεύθερου ανθρώπου να αντισταθεί σε παγωμένους και «χρυσούς» (ή επιχρυσωμένους και τελικά κάλπικους) μύθους και θεσμούς που καταδυναστεύουν τη ζωή του. Θα ενδιέφερε να δει κανείς από κοντά τη χρήση και τη λειτουργία του μύθου στο καθένα από τα κείμενα της συλλογής και να σταθμίσει την ανατρεπτική (παρωδική ή άλλη) εκμετάλλευσή του από τον συγγραφέα. [...]

Γιώργος Κεχαγιόγλου («Ανατολισμός από πρώτο και δεύτερο χέρι: μια ενδιαφέρουσα λογοτεχνική όψη του “παρεπίδημου” Νίκου Νικολαΐδη», στον τόμο *Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος...*, 2007, σσ. 65, 67, 68)

[...] β. Τα πεζά ποιήματα, πεζοτράγουδα και λυρικές πρόζες της περιόδου της ακμής του συγγραφέα Ν. Νικολαΐδη είναι καταχωρισμένα σε συντριπτικό ποσοστό στις δύο εκδόσεις της συλλογής *Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές* (¹1920, ²1938: 6+2 κείμενα άνισου μεγέθους, μερικά στο μέγεθος «μινιατούρας»), ενώ η συλλογή *Ο χρυσός μύθος*, αν εξαιρεθεί μια μεγάλη σειρά κειμένων υπό αίρεση «ανατολικόθεμων» (βιβλικών-ιουδαιο-χριστιανικών),¹ προσθέτει μόνον 1. Τα 7+2 αυτά κείμενα δεν είναι, βέβαια, τόσο πολλά ποσοτικά, η σπουδαιότητά τους όμως δεν είναι μικρή:² αναλυτικότερα: [...]

Υπό αίρεση θα συμπεριλαμβάναμε και τον «βιβλικόθεμο/ καινοδιαθηκικό εκτενή και διαλογικό «Ολεθρο», όχι όμως αποκλειστικά και μόνον επειδή εκμεταλλεύεται το γνωστό στη βικτοριανή και αισθητιστική γραμματεία και τέχνη (Ο. Wilde, Καβάφης κ.ά.) θέμα της Σαλώμης, αλλά και επειδή συμβάλλει στη διαμόρφωση και επέκταση ενός αγαπητού οριενταλιστικού θέματος. [...]

Από τα κείμενα που προσθέτει *Ο χρυσός μύθος*,³ το αρκετά εκτενές αφηγηματικό «Το χρέος» επαναφέρει, με πολύ δημιουργικό τρόπο, στις αρχαϊκές αξίες του βεδουίνικου/προϊσλαμικού πολιτισμού: είναι σαφής η θετική αντιμετώπιση και η εμφανής προσπάθεια ταύτισης της οπτικής γωνίας του μετρημένου ανατολισμού με εκείνη της ντόπιας εκτίμησης πολιτισμικών «ριζών» [...].

1. Είναι τουλάχιστον 7, εκτός από τον «Ολεθρο»: «Το χαίρε στον άνθρωπο», «Το τραγούδι της Εύας», «Η γυναίκα του Ιώβ και οι φίλοι του», «Ο δωδεκαετής Ιησούς», «Οι μυροφόρες γυναίκες», «Les toilettes d'Ève», «Η καταδίκη των Ναζωραίων».

2. Νομίζω πως η ευαίσθητη παρατήρηση του Τ. Ανθία: «Οι Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές μόνο

με κάτι αποσπάσματα από το Γκιουλιστάν του Σααδή μπορούνε να παραβληθούν» («Νίκος Νικολαΐδης», βλ. *Νέα Εποχή* 290, Φθινόπ. 2006, σ. 97) όχι μόνον ισχύει, αλλά μπορεί και να διευρυνθεί και να ενισχυθεί περισσότερο.

3. Καλό θα είναι να προσεχτούν όχι μόνον οι θετικές συνδηλώσεις του τίτλου της συλλογής (πρόκειται για «Λόγια Χρυσά», όπως διαβάζουμε και στην αρχή του πρώτου κειμένου της συλλογής, «Το χαίρε στον άνθρωπο»), αλλά και οι αρνητικές: «χρυσός μύθος» («mythe doré») σημαίνει και τον «επιχρυσωμένο», καλλωπισμένο/ψιμυθιασμένο, άρα αλλοιωμένο και ίσως και παραπειστικό μύθολόγο, κάτι που διαφιεύει τις προσδοκίες. Άλλο το αν ο Ν. Νικολαΐδης δεν καταφεύγει συχνά στον αντίθετο πόλο αυτού του αμφίθυμου εκκρεμούς, που θα ήταν, π.χ., ο «μαύρος θρύλος» («légende noire»).

Άννα Κατσιγιάννη («Και πάλι για τα πεζόμορφα ποιήματα: Νίκος Νικολαΐδης και Oscar Wilde. Συγκλίσεις, οσμώσεις και αποκλίσεις στο πλαίσιο του βικτωριανού αισθητισμού», στον τόμο *Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος...*, 2007, σσ. 99-114)

[...] Το δεύτερο πεζοποιητικό βιβλίο του, *Ο χρυσός μύθος* (1938), συνιστά μια ποιητική περιπλάνηση του αφηγητή στις τρυφερές αλλά και τις φρικιαστικές όψεις του μύθου και του θρύλου από τον αρχαίο μύθο ως το ελληνικό λαϊκό ή το ανατολικό παραμύθι. Πρόκειται για ποιητική ανάπλαση και αξιοποίηση της λαϊκής σοφίας, η οποία ενίοτε υπονομεύεται από τη σκεπτικιστική χρήση της. Τα πεζοποιητικά βιβλία του Νικολαΐδη αρθρώνονται ως δυναμικά, ασύμμετρα και ανομοιογενή πεδία αντιθέσεων, συγκρούσεων διαφορετικών φιλοσοφικών τάσεων ή θρησκευτικών αντιλήψεων και επιβίωσης ποικίλων εθνοτικών παραδόσεων. Η αναπαράσταση παραμένει συμβολοποιημένα θεματογραφική η αληθοφάνεια δεν καταστρέφεται, αλλά υπονομεύεται μέσα από αλληγορικές ιδέες, που αποτελούν το όχημα ή το μέσο απεικόνισης και υποβολής ψυχικών καταστάσεων.

Ο χρυσός μύθος, ωστόσο, αποτελεί, σ' ένα μεγάλο του μέρος, και μian επιφανή δεξίωση του Ουάιλντ στα γράμματά μας, έναν εμπαιктиσμό στα αμφισημικά πεδία του παραβολικού βιβλικού λόγου, όπου είναι βέβαια προφανές ότι υιοθετεί όχι μόνο τα θέματα αλλά τη ρητορική και τους τρόπους του Ουάιλντ από τα αντίστοιχα πασίγνωστα βιβλικά prose poems, στα οποία κυριαρχεί η ειρωνική ανατροπή του βιβλικού μύθου και το ειρωνικό παράδοξο. Εκφραστικά ωριμότερη, πιο αφηγηματική και πολυφωνική η δεύτερη αυτή ποιητική συλλογή κινείται ως επί το πλείστον στον αστερισμό των βιβλικών θεμάτων του Όσκαρ Ουάιλντ. Τα βιβλικά πεζά ποιήματα του Νικολαΐδη μπορούν να συναγνωσθούν με ομοίθεμα ποιήματα του Όσκαρ Ουάιλντ και θα λέγαμε ότι αποτελούν όχι μίμηση, αλλά παράφραση τους, αφού διατηρώντας τον ανατρεπτικό προβληματισμό προτείνουν μian ελληνική εκδοχή του ουαϊλδικού πεζόμορφου λυρισμού. Οι μεταφράσεις των πεζών ποιημάτων του Ουάιλντ κατακλύζουν, άλλωστε, τα λογοτεχνικά περιοδικά, κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. [...]

Τα επιμέρους μοτίβα στα πεζόμορφα ποιήματα του Νικολαΐδη που απηγούν τα ομόθεμα πεζά ποιήματα του Ουάιλντ και θεματοποιούν τη φιλοσοφία του αισθητισμού είναι – στην πραγματικότητα – πολλά και όχι πάντοτε ευδιάκριτα. Αναφέρω συνοπτικά και ενδεικτικά ορισμένα από τα αισθητιστικά θέματα του Κύπριου συγγραφέα που έλκουν την καταγωγή τους από το έργο του Ουάιλντ: η εστίαση στο ρόλο του καλλιτέχνη – δημιουργού που ταυτίζεται με το έργο τέχνης και σκέφτεται με τα ίδια τα υλικά της τέχνης του (αναφέρομαι στα ποιήματα «Ο καλλιτέχνης» («The Artist») του Ουάιλντ και «Ο στιχουργός» του Νικολαΐδη). Ο καλλιτέχνης ταυτιζόταν την περίοδο του αισθητισμού με τον λογοτέχνη, τον μουσικό ή τον εικαστικό· ο Νικολαΐδης – με τις εικαστικές πραγματώσεις του οράματός του – ανταποκρίνεται στην ολιστική αντίληψη του αισθητισμού για την προσωπικότητα του καλλιτέχνη. Την περίοδο αυτή καλλιεργείται ευρύτερα και η παράδοση των sister Arts, η οποία ενοποιούσε τις διάφορες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης. Ο Ουάιλντ στο δοκίμιό του *Ο κριτικός ως δημιουργός* (*The Critic as Artist*) έθετε αυτή την ενότητα των τεχνών υπό την ηγεμονία της λογοτεχνίας. Στο κείμενο του Ουάιλντ ο καλλιτέχνης είναι γλύπτης και φιλοτεχνεί το άγαλμα της λύπης που διαρκεί για πάντα· στον Νικολαΐδη παρωδείται η παραδοσιακή τέχνη του «Στιχουργού», ο

οποίος προσπαθεί με τα πενιχρά μέσα του μέτρου και της ρίμας να γράψει ποίηση. Ο κύπριος συγγραφέας αναδεικνύεται νεωτεριστής μέσα από την άρνησή του να συντάσσει την ποίησή του σύμφωνα με τις παραδοσιακές και ευανάγνωστες τεχνοτροπίες· υπαινίσσεται δηλαδή στο πεζό αυτό ποίημα και την υπεροχή της πεζόμορφης ποίησης ως ειδολογικής επιλογής. Ακόμη, τα πεζά τούτα ποιήματα, με θέμα το ρόλο του καλλιτέχνη, θα μπορούσαν να αναγνωσθούν και ως υπόμνηση στον κοινωνικό ρόλο του καλλιτέχνη κατά την εποχή αυτή.

Στα κείμενά τους «Ο μαθητής» («The Disciple») ο Ουάιλντ και «Ναρκίσσευμα» ο Νικολαΐδης αναπλάθουν ανατρεπτικά το μύθο του Νάρκισσου. Στα πεζά αυτά ποιήματα συμβολοποιείται το ύψιστο αισθητιστικό ιδεώδες, η ομορφιά, εξάιρεται το γυμνό σώμα (στον Νικολαΐδη), ενώ στο καθρέφισμα του Νάρκισσου στη λίμνη αντιστοιχεί ο αυτοκαθρεφτισμός του ποιητή - δημιουργού στην τέχνη. Το γυμνό σώμα αποτελεί ένα είδος φετίχ στα γραπτά όλων των αισθητών. Δεν είναι λίγες οι αναλογίες των δύο συγγραφέων όσον αφορά τη χρήση και άλλων επιμέρους αισθητιστικών μοτιβών· λ.χ., η λύπη που προκαλεί η απώλεια του ωραίου, η ανάδυση της βιβλικής μορφής της Σαλώμης ως ένα είδος ανεστραμμένου νάρκισσου που καθρεφτίζεται στο «άνθινο» πρόσωπο του εχθρού της Ιωχανάν, κ.ά.

Αν οι αναλογίες στα παραπάνω πεζά ποιήματα μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορούν στη γενικότερη θεματολογία και την ατμόσφαιρα της εποχής της αντιστοιχεί, σημαντικότερες, ακόμη, θεματικές και μορφολογικές, συγκλίσεις απαντούν, όπως έχει ήδη αναφερθεί, στον κύκλο των χριστολογικών ή βιβλικών ποιημάτων τους. Ο βιβλικός λόγος μετατρέπεται εδώ σε ειρωνικό διακείμενο· οι βιβλικές ιστορίες που αφηγούνται οι δύο αισθητές βρίσκονται σε ειρωνική σχέση με τους δεδομένους βιβλικούς μύθους, τους οποίους και παρωδούν ανατρέποντας τον κεντρικό τους άξονα. Και οι δύο συγγραφείς μιμούνται τη ρητορική και τη ρυθμολογία του βιβλικού λόγου, χρησιμοποιούν υφολογικά στοιχεία των βιβλικών κειμένων (π.χ. την επανάληψη), αυτούσια αποσπάσματα κωδικοποιημένου βιβλικού λόγου, καθώς και πρόσωπα της Βίβλου, τα οποία ενισχύουν τους νοηματικούς άξονες της βιβλικής μυθολογίας, με στόχο να ανατρέψουν μέσα από τη ρητορική του ειρωνικού υπαινιγμού τη δεδομένη και κατοχυρωμένη από την παράδοση νοματοδότηση. Τα κείμενά τους αποτελούν διακειμενικούς αγωγούς που δημιουργούν ειρωνικό χάσμα με το δεδομένο βιβλικό κείμενο.

Θα μπορούσαν να αναφερθούν ενδεικτικά ορισμένα από τα εκτενή, διαλογικά στην πλειονότητά τους, πεζά ποιήματα που παρουσιάζουν εμφανέστερες αναλογίες. Στα πεζά ποιήματα «Ο δωρητής του καλού» («The Doer of Good») του Ουάιλντ και ο «Δωδεκαετής Ιησούς» του Νικολαΐδη υποσκάπτεται η χριστιανική παράδοση που σχετίζεται με τη ζωή, τη διδασκαλία και τη σταύρωση του Χριστού και προβάλλεται μια άλλη εκδοχή της πραγματικότητας, σε ένα περιβάλλον αισθητιστικής χλιδής, όπου το *spleen* (η βαρειαστική, όπως αποδίδει τον μπωντλαϊρικό όρο ο Νικολαΐδης) οδηγεί τελικά το Χριστό στη σταύρωση, λόγω της αναποτελεσματικότητας της διδασκαλίας του. Στα πεζά τούτα ποιήματα η Muirghy επισημαίνει μια ταύτιση του Χριστού με τον καλλιτέχνη, μια υπόμνηση δηλαδή στη ζωή του καλλιτέχνη και στο ρόλο της τέχνης – αμφισβήτηση της αποτελεσματικότητάς της και της αθανασίας που υπόσχεται – στην εποχή του αισθητισμού.

Στο πεζό ποίημα «Ο Διδάσκαλος» («The Master») υπονομείται το σημαντικότερο γεγονός της χριστιανοσύνης, η ιδέα της δικαίωσης του Μεσσία, μέσω της σταύρωσης, αφού ένας από τους αφηγητές, ένας απλός νέος, εμφανίζεται να υποστηρίζει ότι έχει κάνει τα ίδια θαύματα, αλλά παραμένει στην αφάνεια γιατί δεν σταυρώθηκε. Επομένως η σταύρωση, ο πόνος, βασικό μοτίβο του αισθητισμού, δημιούργησε τον Μεσσία, ο οποίος για την προηγούμενη ζωή του χαρακτηρίζεται από τον Νικολαΐδη «ερασιτέχνης του πόνου» («Δωδεκαετής Ιησούς»). Το ποιητικό υποκείμενο συχνά ταυτίζεται με τον Χριστό, στα πεζά ποιήματα του Ουάιλντ, τα οποία διαπνέονται από την υπονοητική ιδέα ενός ερωτικού Χριστού. Ο Χριστός περιγράφεται γυμνός, «με μαλλιά που είχαν το χρώμα που έχει το μέλι» και με κορμί «σαν ένα άσπρο λουλούδι». Στον Νικολαΐδη ο

Χριστός δεν εμφανίζεται γυμνός αλλά υποβάλλεται η ατμόσφαιρα ενός ερωτισμού, στο πεζό ποίημα «Μυροφόρες γυναίκες», όπου μια ερωτευμένη με τον Διδάσκαλο - Χριστό γυναίκα αναφέρει πως «ήταν στιγμές γι' αυτήν πολύ ωραίες... όταν το χέρι Του άπλωνε κι άγγιζε τα μαλλιά της».

Και στους δύο δημιουργούς αμφισβητείται η έννοια της μαθητείας. Στον «Μαθητή» («The Disciple») ο Ουάιλντ αμφιβάλλει για την ύπαρξη μαθητών μέσω της χρήσης του μύθου του Νάρκισσου. Δεν μπορούν να υπάρχουν μαθητές, αφού η ομορφιά που μας γοητεύει έχει σχέση με τη δική μας εικόνα· τα πρότυπα υπάρχουν όσο καθρεφτίζουν τον ίδιο τον εαυτό μας. Στις «Μυροφόρες γυναίκες» οι μαθητές του Χριστού απιστούν και ειρυνεύονται τον Διδάσκαλο, ισχυριζόμενοι ότι συχνά «ήτανε ριγμένος σε μεγάλη αμηχανία». [...]

Οι εκφραστικοί τρόποι στο πεζό ποίημα του Νικολαΐδη «Οι μυροφόρες γυναίκες», με την άλλοτε υπόρορητη και άλλοτε ρητή ταύτιση της ποίησης με τη μουσική και με την πλαστικότητα στην αναπαράσταση των προσώπων, απηχούν το βαγκνερικό ιδεώδες για το έργο τέχνης που αποτελεί τριπλή αντανάκλαση της ενότητας: Μουσική, Ζωγραφική, Ποίηση. Στη θεωρία και τη φιλοσοφία του αισθητισμού ο μουσικός τόνος ισοδυναμεί με τον χρωματικό τόνο. Οι ποιητές αναζητούσαν τη χρωματικότητα των λέξεων και των στίχων, οι μουσικοί τη ζωγραφικότητα της μουσικής, οι ζωγράφοι τη μουσικότητα του χρώματος, κ.ο.κ. Η ρυθμοτονική λειτουργία της πρόζας, η συμπλοκή των ήχων με τη μουσική, υποβάλλει τη συμβολική παράσταση της έννοιας, κι αυτή ακριβώς η αλληλουχία επιτρέπει την εννόηση του συμβολικού ποιήματος. Σύμφωνα με το αξίωμα του Μαλλάρμέ, «δεν πρέπει να ονομάζουμε τα πράγματα, πρέπει να τα υποβάλλουμε»· η μουσική υποβάλλει τη συμβολική παράσταση της έννοιας. Και για τον Πίετερ η τέλεια τέχνη είναι η μουσική και όχι η ποίηση, όπως πολλοί φαντάζονται. Όλες οι τέχνες τείνουν πάντα προς την τελειότητα της μουσικής. [...]

Ως προς τη μορφολογία των κειμένων, θα παρατηρούσαμε ότι και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για εκτενείς, ως επί το πλείστον διαλογικές ή δραματοποιημένες αφηγήσεις που καταργούν το κριτήριο της ποιητικής βραχύτητας και της πυκνότητας και εκτρέπονται προς την πεζή αφήγηση. Το διαλογικό στοιχείο δεν χαρακτηρίζει τη σύνθεση του πεζού ποιήματος, το οποίο ως είδος οφείλει να ρέπει προς την πύκνωση και να περικλείει ως εικόνα και ρυθμική ποιητική μονάδα τη δύναμη ενός μυστορήματος. Οι συλλογές που αναφέρουμε στεγάζουν διάφορους διαλόγους και από την άποψη αυτή αποκλίνουν από το πρότυπο του είδους. Επιπλέον, η αφηγηματικότητα ενισχύεται από το γεγονός ότι και στους δύο συγγραφείς απουσιάζει η διάθεση αποδιάρθρωσης της σύνταξης. Η ελλιπής δε προσπάθεια μουσικοποίησης του λόγου συνεπιφέρει αυτονομία την αναβάθμιση της γνωσιακής του λειτουργίας, δεδομένου ότι η μουσική συγκινεί άμεσα και έντονα την ψυχή, εκφραζόμενη μόνο μέσω των καθαρών αισθήσεων, δίχως τη διαμεσολάβηση εννοιών και σκέψεων.

Το σημαντικότερο ουαϊλδικό κείμενο που ενσωματώνει και αναπλάθει ο Νικολαΐδης στον Χρυσό μύθο είναι η πασίγνωστη μονόπρακτη λυρική τραγωδία του Ουάιλντ, η *Σαλώμη* (*Salomé*, 1893, 1894), την οποία μετονοματίζει σε «Ολεθρο», χρησιμοποιώντας σε όλη της την έκταση τη σκηνογραφία του αισθητισμού: μαργαριτάρια, ρουμπίνια, χρυσάφι, ο χορός του πάθους, όπου εξυμνείται η δαιμονική ομορφιά, φιδωτές φλέβες και γενικότερα ατμόσφαιρα πάθους και χλιδής, όπως άλλωστε και το μότο από τον Ουάιλντ, καθιστούν προφανή την οφειλή. Ο «Ολεθρος» αποτελεί δραματοποιημένη ποιητική διασκευή της *Σαλώμης*. Η πρόζα λειτουργεί ρυθμοτονικά· οι ήχοι συμπλέκονται σε μια παράξενη μουσική («strange music»), που υποβάλλει τη συμβολική παράσταση της έννοιας, την «αλληλουχία» που επιτρέπει την «εννόηση» του συμβολικού ποιήματος. Το «υποβάλλει» μάς παραπέμπει αυτονόητα στον μυστικό - ψυχολογικό τρόπο πρόσληψης της συμβολικής παράστασης. Με το μότο «Είναι της μάνας της κόρη», ο Νικολαΐδης υπογραμμίζει τη δική του εκδοχή της *Σαλώμης* με μια φροϊδική αναφορά.

Η Σαλώμη ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα γνώρισε πολλές νεοελληνικές μεταφράσεις και επιφανείς παραστάσεις στην αθηναϊκή σκηνή με σημαντικούς συντελεστές (όπως τη Μαρίκα Κοτοπούλη, κ.ά.). Ο Τσίρκας, περιγράφοντας την παραμονή του εικοσιτριάχρονου Νικολαΐδη στην Αθήνα, αναφέρεται στη μεγάλη επιτυχία που σημειώνει η Σαλώμη του Όσκαρ Ουάιλντ στο θέατρο του Συντάγματος, με τη Ροζαλία Νίκα, και στο πάθος με το οποίο συζητούντουσαν οι θεωρίες του εκκεντρικού αισθητικού από τους νέους δανδήδες, διαπαιδαγωγημένους από τη «Νέα Σκηνή» του Χρηστομάνου. [...]

Ποιος μπορεί να είναι, όμως, ο λόγος που ο Νικολαΐδης επιλέγει να θεματοποιήσει τα πεζά ποιήματα του Ουάιλντ; Η επιλογή του να αναπλάσει τα πεζά αυτά ποιήματα θα μπορούσε να ερμηνευθεί όχι μόνο ως θεματική πρόκληση, αλλά και μέσα από ένα άλλο πρίσμα: ο κύριος συγγραφέας προτείνει με τον τρόπο αυτό έναν πρωτοποριακό και αναθεωρητικό χειρισμό της ποιητικής του νεοελληνικού πεζού ποιήματος: ανατρέπει δηλαδή την παράδοση του λυρισμού με την εισαγωγή της ειρωνείας ως δραστικότερο προσωδιακού συντελεστή. Πρόκειται για υπονομευμένη αναπαράσταση με λεκτικές αιχμές και στοιχεία σημασιολογικού υπαινιγμού, που προσδίδει κίνηση στα ποιήματα και, σε μεγάλο βαθμό, τόσο στον Ουάιλντ όσο και στον Νικολαΐδη, υποκαθιστά την απουσία λυρικότητας. Παρόμοια χρήση της ειρωνείας, στην ιστορία του νεοελληνικού πεζού ποιήματος, συναντούμε σε κάποια παλαιότερα καθαρευουσιάνικα πεζά ποιήματα του Ροδοκανάκη, στη συλλογή του *De Profundis* (1908), η οποία, όπως είναι προφανές και από τον τίτλο της, κινείται στην παράδοση του ουαϊλδικού αισθητισμού. Η άρνηση της λυρικότητας αποτελεί νεότερο χαρακτηριστικό, αφού ο λυρικός εμποτισμός της λέξης συνιστά δομικό χαρακτηριστικό της νεοελληνικής πεζόμορφης ποίησης, η οποία στο μεγαλύτερο της μέρος δεν κατορθώνει να αφομοιώσει ούτε τον μπωντλαϊρικό σαρκασμό ούτε την ουαϊλδική ειρωνική παραδοξολογία.

Λένα Αραμπατζίδου («Τεχνητά σώματα ή τεχνητά κείμενα; Η σημειολογία της παρακμής στον Ν. Νικολαΐδη τον Κύπριο», στον τόμο *Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος...*, 2007, σσ. 125-126)

Ο Χρυσός μύθος είναι χαρακτηριστική περίπτωση της πολιτικής συνύπαρξης λογοτεχνίας και θρησκείας. Η ποιητική συλλογή διαλέγεται με τη θρησκευτική ιστορία ή, ορθότερα, την αναπαράγει μέσα από συγκεκριμένες στιγμές, αφού μεγάλο μέρος των πεζών ποιημάτων της συλλογής αναφέρεται σε επεισόδια της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Στο βαθμό που ξαναγράφει αυτά τα επεισόδια, η συλλογή ισοδυναμεί με ανάγνωση της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Δίνοντας μια αγωνιστική εκδοχή για το αμάρτημα των πρωτοπλάστων, ο Νικολαΐδης αρχίζει ένα οδοιπορικό που θα τελειώσει με τη Σταύρωση και την ολοσχερή ήττα των σταυρωτών μέσα στο βλέμμα του Ναζωραίου.

Άλλα πεζά ποιήματα της συλλογής ξαναγράφουν, επομένως διαβάζουν, αρχαιοελληνικούς μύθους, παραμύθια και παραδόσεις. Το «Εξυπηρετήσεις», για παράδειγμα, αναπλάθει τον μύθο της Αριάδνης καταργώντας την αποκλειστική σύνδεσή της με τον Θησέα και τον Διόνυσο, σε μια πορεία όπου η ένταση της ανάβασης από τον άνθρωπο στον ημίθεο και τελικά στον θεό αποκλιμακώνεται μέσα από την αντίστροφη φορά μιας συναισθηματικής κατάβασης. Το «Ναρκίσσευμα» αναπλάθει τον μύθο του Νάρκισσου, εκφέρει δηλαδή ένα απόσπασμα της αρχαιοελληνικής μυθολογίας, με τη μορφή παραμυθιού, ενώ το «Παραμύθη» εκφέρει την εκδοχή του παραμυθιού της Ωραίας Κοιμωμένης και «Η γαλάζια πέτρα» θα μπορούσε να θεωρηθεί ως σύνοψη του πρωτόλειου του Νικολαΐδη, του *Γαλάζιου λουλουδιού*.

Ο Νικολαΐδης γράφει πάνω σε γνωστό κείμενο. Στην πραγματικότητα γράφει διαβάζοντας κείμενα, ακόμα και τα δικά του. Η ιστορία της Σαλώμης, που το 1920 είχε περιληφθεί στις *Ανθρώπινες και άνηθινες ζωές*, περιλαμβάνεται τώρα στον *Χρυσό μύθο* φέροντας τα σημεία των παρενθέσεων έξω από τις σκηνικές οδηγίες. Ο «Όλεθρος» ξαναδίνεται αναθεωρημένος αλλά όχι μέσα από τη δεύτερη έκδοση των *Ανθρώπινων και*

άνθινων ζώων, μια έκδοση αποδυναμωμένη εκφραστικά εξαιτίας και της εκτεταμένης χρήσης της παρομοίωσης· το ίδιο συμβαίνει και με τα πεζά ποιήματα «Ναρκίσσευμα» και «Παραμύθι», γεγονός που επιβεβαιώνει ότι ο Χρυσός μύθος είναι η αυτοδίκαιη παράταση της πρώτης έκδοσης των Ανθρώπινων και άνθινων ζώων. [...]

Η ΕΚΔΟΣΗ ΑΥΤΗ ΤΟΥ «ΧΡΥΣΟΥ ΜΥΘΟΥ» ΕΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΟ ΔΕΚΕΒΡΙΟ ΤΟΥ 1938.- Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΥΠΩΜΑ ΕΓΙΝΕ ΣΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Π. Φ. ΜΠΑΓΑΝΗ.- Η ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ, ΕΙΝΕ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΒΓΑΛΜΕΝΗ ΣΤΑ 1935 ΣΤΟ «STUDIO ARMAND» ΚΑΙ ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΗΘΗ, ΣΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ «ΚΑΛΦΑ».- ΕΓΙΝΑΝ 11 ΑΝΤΙΤΥΠΑ, ΣΕ ΧΑΡΤΙ «VERGÉ INGRES» CANSON & MONTGOLFIER, FRANCE. ΑΡΙΘΜΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΜΕ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ, ΑΠΟ Α.- ΙΑ.- 40 ΑΝΤΙΤΥΠΑ, ΣΕ ΧΑΡΤΙ «VERGÉ INGRES» P. M. F. (ΙΤΑΛΙΑ). ΑΡΙΘΜΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΜΕ ΛΑΤΙΝΙΚΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ, ΑΠΟ I-XI ΚΑΙ 500 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΕ ΧΑΡΤΙ «DESSIN» EXTRA PARCHEMIN. ΑΡΙΘΜΟΛΟΓΗΜΕΝΑ ΜΕ ΑΡΑΒΙΚΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ, ΑΠΟ 1 - 500.- ΟΛΗ Η ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 551 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ, Κ' ΕΙΝΕ ΠΡΟΩΡΙΣΜΕΝΗ ΝΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΗ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΟ ΚΥΠΡΟ, ΠΟΥ ΕΙΝΕ Ο ΤΟΠΟΣ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΣΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ΑΙΓΥΠΤΟ, ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΙΝΕ ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ· ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΔΑ, ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥ ΛΥΠΗ, ΔΕ ΘΑ ΣΤΕΙΛΕΙ, ΟΥΤΕ ΕΝΑ ΑΝΤΙΤΥΠΟ, ΓΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ, ΠΟΥ ΕΚΕΙ, ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.

ΑΝΤΙΤΥΠΟ ΑΡ.

383 *